

Σημείωμα του εκδότη

Στην εποχή του πάγου

Ο Ν. 4557/2018 παρέχει στον Πρόεδρο της Αρχής Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων Εγκληματικής Δραστηριότητας ευρύτατη εξουσία δέσμευσης των περιουσιακών στοιχείων φυσικών και νομικών προσώπων, εφ' όσον συντρέχουν «βάσιμες υπόνοιες» ότι αυτά σχετίζονται με εγκληματική δραστηριότητα ή την χρηματοδότηση τρομοκρατίας.

Με την ΟΛΑΠ 1/2022 κρίθηκε ότι οι «βάσιμες υπόνοιες» που αρκούν για την επιβολή δέσμευσης από την Αρχή υπολείπονται των «σοβαρών ενδείξεων» που απαιτούνται για την επιβολή δέσμευσης από τον Εισαγγελέα ή τον Ανακριτή σύμφωνα με το άρθρο 261 ΚΠΔ, προκειμένου αυτή να «είναι ευχερέστερη στα αρχικά διαδικαστικά στάδια», ώστε η Αρχή να εκπληρώνει «με ευελιξία και ταχύτητα» «τον προληπτικό και ενίοτε τον προπροληπτικό (sic) σκοπό της ... σε αντίθεση με την χρονοβόρα, ενίοτε, ανακριτική διαδικασία, κατά την οποία οι ενέργειες του ανακριτή υπόκεινται στον έλεγχο των ποινικών δικονομικών κανόνων».

Το Ακυρωτικό μας αποφάνθηκε μάλιστα ότι η εν λόγω εξουσία του Προέδρου της Αρχής, δεν παύει ούτε μετά την διαβίβαση

της υπόθεσης στην αρμόδια εισαγγελική ή ανακριτική αρχή αλλά μπορεί να ασκείται «παράλληλα με την τακτική ποινική διαδικασία» χωρίς να υπόκειται στους κανόνες της τελευταίας.

Όσοι θίγονται από την δέσμευση, η οποία επιβάλλεται χωρίς προηγούμενη ακρόασή τους και καταλαμβάνει συνήθως το σύνολο της περιουσίας τους, προστατεύονται με την παροχή σε αυτούς της δυνατότητας να ασκήσουν προσφυγή κατά της Διάταξης του Προέδρου ενώπιον του αρμόδιου δικαστικού συμβουλίου.

Στην πράξη, όμως, οι θιγόμενοι από το επαχθέστατο μέτρο της δέσμευσης της περιουσίας τους, η οποία οδηγεί ενίοτε στην οικονομική καταστροφή τους, διαπιστώνουν ότι η προστασία που τους παρέχεται στα χαρτιά δεν έχει συνήθως αντίκρουσμα.

Οι διατάξεις του Προέδρου της Αρχής περιέχουν κατά κανόνα μια λακωνική αιτιολογία, παραπέμποντας κατά τα λοιπά σε κάποιο «πόρισμα» των ελεγκτικών αρχών, στο οποίο τεκμηριώνεται, υποτίθεται, η συνδρομή των απαιτούμενων «σοβαρών υπονοιών». Πλην όμως, το εν λόγω πόρισμα δεν

Συνέχεια στη σελ. 2

Σε αυτό το τεύχος

2 Ανακοίνωση της ΕΕΠ

- Πρόσκληση σε δημόσια συζήτηση με τίτλο «Ευρωπαϊκή εισαγγελία: Νομικό πλαίσιο και ζητήματα εφαρμογής»

3 Επικαιρότητα

- Η εγγενής αδυναμία του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης να αντιμετωπίσει πολυπρόσωπες δίκες - Ι. Γιαννίδης

4 Νομοθεσία

- Το σύστημα της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας και η ελληνική προσαρμογή σε αυτό με το ν. 5026/2023 - Ο. Τσόλκα
- Αποτίμηση των δύο πρώτων ετών λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας - Ε. Τσαγκαράκη

8 Νομολογία

- Βαθύ κράτος; - Γ. Τρουφάκος
- Σταθερή η νομολογία Αρείου Πάγου ως προς τη συταγματικότητα της διάταξης του άρθρου 401 εδ. β' ΠΚ - Α. Πεπελάσης
- Ακύρωση των πράξεων προσδιορισμού φόρου και ποινική δίκη - Π. Πανταζής
- Το ορισμένο του κλητηρίου θεσπίσματος στο αδίκημα της συκοφαντικής δυσφήμισης - Γ. Βουνίδης

14 Ποινική νομολογία ΕΔΔΑ

- Μία επιγραμματική παρουσίαση των σημαντικότερων αποφάσεων Ιανουαρίου - Μαΐου 2023 - Επιμέλεια: Β. Χειρδάρης

γνωστοποιείται (!) στους θιγομένους με το αιτιολογικό ότι είναι ακόμη απόρρητο.

Έτσι, οι ενδιαφερόμενοι καλούνται να αντικρούσουν ενώπιον του δικαστικού συμβουλίου τα ευρήματα του ελέγχου που αγνοούν, κατά γοερή παραβίαση της αρχής της ισότητας των όπλων και του δικαιώματός τους αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας (βλ. ενδεικτικώς ΕΔΔΑ *Kuorila κ. Φινλανδίας*, παρ. 34 επ., *Foucher κ. Γαλλίας*, παρ. 33 επ.). Η αποτυχία των προσφυγών κατά των διατάξεων δέσμευσης είναι υπό τις συνθήκες αυτές ως επί το πλείστον προδιαγεγραμμένη.

Επιπλέον, σε υποθέσεις που περιβάλλονται με δημοσιότητα το πόρισμα της Αρχής, το οποίο φυλάσσεται μυστικό από τους θιγομένους, δημοσιεύεται σε αυτούσια αποσπάσματα σε έντυπα και ηλεκτρονικά μέσα, αφού διαρρεύσει προς αυτά με την αναπόφευκτη υπό τις συνθήκες τέλεση αξιόποινων πράξεων (παραβίαση υπηρεσιακού απορρήτου κ.α.), οι οποίες δεν φαίνεται όμως να προβληματίζουν τους αρμοδίους.

Τα θύματα του παγώματος της περιουσίας διαπιστώνουν ακόμη έντρομα ότι οι τράπεζες, στο πλαίσιο της πολιτικής μείωσης του ρίσκου, αρνούνται κατά κανόνα να τους ανοίξουν νέους τραπεζικούς λογαριασμούς, μολοντί τούτο ρητώς επιτρέπεται από

την κείμενη νομοθεσία, με αποτέλεσμα να καθίστανται τραπεζικώς «απάτριδα», στερούμενα της στοιχειώδους δυνατότητας να προβούν σε αναγκαίες για την επαγγελματική και προσωπική τους καθημερινότητα συναλλαγές.

Η αντιμετώπιση του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος είναι ασφαλώς αναγκαία· και το κατάλληλο νομικό πλαίσιο, σε συμμόρφωση προς τις διεθνείς υποχρεώσεις της χώρας μας, αποτελεί βασική προϋπόθεση για την αποτελεσματικότητά της.

Εξ ίσου αναγκαία είναι όμως η αποτελεσματική προστασία των θιγομένων απέναντι σε κάθε μορφής «επεκτατικές» πρακτικές των αρχών, οι οποίες ευνοούν το πρόωρο και καθολικό πάγωμα περιουσιακών στοιχείων. Πέραν της απαραίτητης βελτίωσης της υφιστάμενης νομοθεσίας ώστε να ενισχυθεί η προστασία των θιγομένων, τα αρμόδια όργανα της δικαιοσύνης οφείλουν να εκπληρώσουν το υψηλό καθήκον της προστασίας της περιουσίας και των δικαιωμάτων των φυσικών και νομικών προσώπων. Μόνον έτσι θα ανασχεθεί η επαπειλούμενη μετάβαση από την εποχή του κράτους δικαίου στην εποχή του πάγου.

Ηλίας Γ. Αναγνωστόπουλος

Πρόεδρος της Ένωσης Ελλήνων Ποινικολόγων

ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΟΙΝΙΚΟΛΟΓΩΝ

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ

Η Ένωση Ελλήνων Ποινικολόγων σας προσκαλεί σε δημόσια συζήτηση

την **Δευτέρα, 19 Ιουνίου 2023** και ώρα **18:00**, στην **Αίθουσα Εκδηλώσεων του ΔΣΑ «Μιχάλης Ζαφειρόπουλος»**

με θέμα: **«Ευρωπαϊκή Εισαγγελία: Νομικό πλαίσιο και ζητήματα εφαρμογής»**

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ:

Δημήτριος Ζημιανίτης, Ευρωπαίος Εισαγγελέας

Η «δικονομία» της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας: Ο Κανονισμός ΕΕ 2017/1939

και η αποτύπωσή του στην εθνική έννομη τάξη

Όλγα Τσόλκα, Δικηγόρος, Επ. Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου

Διαδικαστικές εγγυήσεις στο σύστημα της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας: Προκλήσεις και ελληνική προσαρμογή

ΣΤΡΟΓΓΥΛΗ ΤΡΑΠΕΖΑ:

Πόπη Παπανδρέου, Ευρωπαϊά Εντεταλμένη Εισαγγελέας

Διονύσιος Μουζάκης, Ευρωπαίος Εντεταλμένος Εισαγγελέας

Θεόδωρος Παπακυριάκου, Δικηγόρος, Αν. Καθηγητής ΑΠΘ

Γεώργιος Τριανταφύλλου, Δικηγόρος, Αν. Καθηγητής ΕΚΠΑ

Την συζήτηση θα διευθύνει ο **Ηλίας Αναγνωστόπουλος**, Πρόεδρος ΕΕΠ, Καθηγητής ΕΚΠΑ

Η συζήτηση θα μεταδοθεί και με live streaming μέσω του καναλιού YouTube του ΔΣΑ: <https://www.youtube.com/c/dsagr>

Η εγγενής αδυναμία του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης να αντιμετωπίσει πολυπρόσωπες δίκες

Ιωάννης Γιαννίδης

Ομότ. Καθηγητής Ποινικού Δικαίου και Ποινικής Δικονομίας της Νομικής Σχολής του ΕΚΠΑ

Είναι ακόμη νωρίς για να προδικάσει κανείς την εξέλιξη της ποινικής αντιμετώπισης της σιδηροδρομικής τραγωδίας των Τεμπών και δεν μπορεί εξάλλου να αποτελέσει αντικείμενο αυτής της ανάπτυξης μια υπόθεση που βρίσκεται σε δικαστική εκκρεμότητα. Ωστόσο η ανάπτυξη που ακολουθεί θα μπορούσε να εκληφθεί και ως προειδοποίηση για την εξέλιξη της παραπάνω και άλλων μελλοντικών υποθέσεων που θα ακολουθήσουν είτε ως υποθέσεις αμέλειας με βαριές κοινωνικές επιπτώσεις είτε ως υποθέσεις μεγάλης και σύνθετης οικονομικής εγκληματικότητας.

“ Η διαχείριση αυτών των δικών από πλευράς οργάνωσης της Δικαιοσύνης και των Δικαστηρίων είναι σχεδόν πάντα προβληματική. ”

Ορισμός της πολυπρόσωπης δίκης δεν υπάρχει, είναι όμως αυτονόητη διαπίστωση ότι κάποιες δίκες περιέχουν όχι μόνο μεγάλο αριθμό κατηγορουμένων αλλά και παρισταμένων προς υποστήριξη της κατηγορίας, επίσης μεγάλο αριθμό δικηγόρων, μαρτύρων και ακόμη σημαντικό όγκο εγγράφων. Η διεξαγωγή τέτοιων δικών, απαιτεί μεγάλο αριθμό δικασί-

μων, αυξημένες συνθέσεις, μεγάλο χρόνο καθαρογραφής ιδίως σε περιπτώσεις υπέρβασης ενστάσεων και πιθανών μειοψηφιών. Στο βάθος ελλοχεύουν οι κίνδυνοι πρωτίστως της παραγραφής (ιδίως για τα πλημμελήματα αλλά όχι μόνον!) και της προβληματικότητας που ενέχει η μεγάλη απόσταση μεταξύ χρόνου τελέσεως και τελεσίδικης καταδίκης που ενίοτε υπερβαίνει τα 20 έτη. Η διαχείριση αυτών των δικών από πλευράς οργάνωσης της Δικαιοσύνης και των Δικαστηρίων είναι σχεδόν πάντα προβληματική. Οι λόγοι που οδηγούν στις αναπόφευκτες δυσλειτουργίες μπορούν να υπαχθούν σε διάφορες κατηγορίες. Έτσι έχουμε τους α) δικονομικούς λόγους, β) λόγους οργάνωσης της Δικαιοσύνης, γ) χωροταξικούς λόγους.

α) Δικονομικοί λόγοι. Ξεκινώντας από την προκαταρκτική είναι γεγονός ότι μια σοβαρή προκαταρκτική εξέταση επί πλημμελημάτων και ένα αντίστοιχο (σοβαρό) κατηγορητήριο θα μπορούσε να εξοικονομήσει χρόνο με την κατευθείαν εισαγωγή της υπόθεσης στο ακροατήριο. Το αυτό θα μπορούσε να γίνει με την κατευθείαν διεξαγωγή κυρίας ανάκρισης σε περίπτωση αυτοφώρων εγκλημάτων. Στο βαθμό όμως που η προκαταρκτική εξέταση γίνεται, ως συνήθως, διεκπεραιωτικά, όπως η μεγάλη πλειοψηφία των προκαταρκτικών εξετάσεων για να ακολουθήσει η τακτική ανάκριση η διαδικαστική εξέλιξη των πλημμελημάτων καθίσταται ήδη προβληματική. Αποτέλεσμα είναι πολυπρόσωπες δίκες να φθάνουν στον πρώτο βαθμό το τέταρτο ή και πέμπτο έτος της συνολικά οκταετούς παραγρα-

φής. Η πίεση μεταφέρεται στις συνθέσεις του ακροατηρίου και των δύο βαθμών που πρέπει μέσα σε 3-4 χρόνια να διεκπεραιώσουν δίκες με δεκάδες κατηγορουμένους και ενίοτε άνω των 100 μαρτύρων. Για να απομακρυνθεί το ενδεχόμενο της παραγραφής προστίθενται στη δίωξη ενίοτε αμφιβόλου μέλλοντος κακουργήματα. Αυτό με τη σειρά του μπορεί να δημιουργήσει ψευδές αίσθημα ασφάλειας, και να οδηγήσει τα πλημμελήματα (αν αυτά δεν χωρισθούν, πράγμα συχνά δύσκολο) κοντύτερα στην παραγραφή. Εδώ πρέπει να προσθέσουμε την αρνητική επίδραση της πραγματικής οριακή ή απλώς προς καθησυχασμό της κοινής γνώμης, πρόσθεσης συνεχώς και νέων υπόπτων ή κατηγορουμένων και νέων εγκλημάτων. Ο μεγάλος αριθμός υπόπτων ή κατηγορουμένων φαίνεται να αποδεικνύει τη «σοβαρή» εργασία του εισαγγελέα ή του ανακριτή χωρίς να σκέπτονται οι δικαστικές αρχές της προδικασίας την κατάσταση στο ακροατήριο. Πρόσφατο σχετικά παράδειγμα οι συνεχείς προσπάθειες της ανάκρισης να κακουργηματοποιήσει πλημμελήματα με αντίθετη την εισαγγελία. Η απλή σκέψη ότι η απώλεια χρόνου στο ανακριτικό στάδιο θα οδηγούσε στην παραγραφή των πλημμελημάτων ή προς αποφυγήν τούτου σε μια αφόρητη «εντατικοποίηση» της επί ακροατηρίου διαδικασίας και της ποιότητας της καθαρογραφής ουδένα φαίνεται να απασχολεί, αφού ουσιαστικά ελλείπει μια συνολική «διεύθυνση» της υπόθεσης. Αν προσθέσει κανείς σε αυτά και τα προβλήματα της (των) πραγματογνωμοσύνων, δηλαδή τη συχνή ανεπάρκεια των πραγματογνωμόνων στους οποίους το δικαστήριο εν πολλοίς βασίζει την αποδεικτική διαδικασία, προϋπάρχον επίσης κακών δικονομικών και κυρίως οικονομικών περιορισμών επιλογής τους, αντιλαμβάνεται κανείς γιατί ακόμη και για κακουργήματα η παραγραφή παραμένει ένας μεγάλος κίνδυνος. Πρέπει επίσης να προστεθούν ακόμη οι περιπτώσεις αλλοδαπών κατηγορουμένων με όλα τα προβλήματα επιδόσεων, δικαστικής αρωγής, υποχρέωσης μετάφρασης εγγράφων κλπ. (πρόσφατο παράδειγμα απώλειας πολλών μηνών λόγω ελλιπούς μεταφράσεως), ή ακόμη την έρευνα και σχετική αναμονή για το άνοιγμα λογαριασμών. Ο κατάλογος των πιθανών αιτιών καθυστέρησης είναι ατελείωτος.

β) Στη συνέχεια των δικονομικών προβλημάτων βρίσκουμε τους **λόγους οργάνωσης της δικαιοσύνης**. Πολυάριθμες συνθέσεις καθίστανται αναγκαίες (για την αποφυγή δυσάρεστων εκπλήξεων) και τη σίγουρη παραγραφή. Πόσο πρακτική είναι η πολυάριθμη αυτή σύνθεση σε μικρότερα δικαστήρια και εννοούμε εδώ αυτά των μεγάλων επαρχιακών κέντρων; Πόσο η κλήρωση των δικαστών αποτελεί σημαντικό κώλυμα στην επιλογή δικαστών ικανών να φέρουν σε πέρας ένα έργο, το οποίο, στην πραγματικότητα από λίγους προέδρους μπορεί να έρθει γρήγορα και δικονομικά ορθά σε πέρας και πώς είμαστε σε θέση να αντιμετωπίσουμε πρακτικά κωλύματα συμμετοχής δικαστικών (σοβαρά ή όχι); (Πρόσφατο παράδειγμα απώλειας αρκετών μηνών λόγω αμφισβήτησης καλής συνθέσεως του δικαστηρίου).

γ) Τρίτη ομάδα προβλημάτων η **χωροταξική**. Τι γίνεται σε περιπτώσεις αναγκαστικών παραλλήλων συνεκδικάσεων πολυπρόσωπων δικών όταν οι διατιθέμενες αίθουσες μεγάλης χωρητικότητας είναι ελάχιστες;

Από τα παραπάνω που με κανένα τρόπο δεν αποτελούν τον πλήρη κατάλογο εμποδίων καθίσταται προφανές ότι στο θέμα των πολυπρόσωπων δικών υπάρχει μεγάλο εγγενές πρόβλημα.

Σύντομα και αιρετικά προς συζήτηση ένας αριθμός προτάσεων de lege ferenda:.

“Σύντομα και αιρετικά προς συζήτηση ένας αριθμός προτάσεων de lege ferenda.”

Πρώτον επί πλημμελημάτων μόνο σοβαρή και πλήρης προκαταρκτική και αντίστοιχα εμπεριστατωμένο κατηγορητήριο. Αν υπάρχει ανάγκη μέτρων δικονομικού καταναγκασμού μόνο προ τούτο αποστολή σε ανακριτή δικαστή. **Δεύτερον**. Δημιουργία μηχανισμού συνολικής επίβλεψης και συντονισμού επί της υποθέσεως

φυσικά επί του διαχειριστικού της τμήματος. **Τρίτον** μηχανισμοί και οικονομική πρόβλεψη για την επιλογή σοβαρών και ουδέτερων πραγματογνωμόνων, μεταφραστών κλπ. **Τέταρτον**

ξεκαθάρισμα διαδικασιών για μετάφραση εγγράφων (πρόσφατο παράδειγμα απώλεια χρόνου λόγω διαφωνιών μεταξύ εισαγγελίας και δικαστηρίου για τη μετάφραση αποφάσεως πρώτου βαθμού). **Πέμπτον** σοβαρή σκέψη για δυνατότητα επιλογής ικανών συνθέσεων. **Έκτο** επιμόρφωση εισαγγελέων και δικαστών για τις πραγματικές ανάγκες εφαρμογής της αρχής της νομιμότητας με περιορισμό στους ουσιαστικούς υπόπτους και κατηγορούμενους. Σε κάθε περίπτωση μια βελτίωση στις διαδικασίες πολυπρόσωπων δικών είναι επιβεβλημένη και για έναν άλλο λόγο. Αν όλοι συμφωνούμε ότι σοβαρά αδικήματα δεν πρέπει να παραγράφονται ούτε η διαδικασία εκδίκασής τους να καθυστερεί, θα πρέπει εξίσου να συμφωνήσουμε ότι δεν συμβάλλει στην αξιοπιστία και σοβαρότητα του δικαστηρίου η προσπάθεια αποφυγής της επαπειλούμενης παραγραφής με δικονομικού και ουσιαστικού δίκαιου «τρικ» παρατάσεως των παραγραφών.

Το σύστημα της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας και η ελληνική προσαρμογή σε αυτό με το ν. 5026/2023

Όλγα Τσόλκα

Δικηγόρος, Επίκ. Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου

Η ίδρυση της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας αποτελεί ένα καίριο θεσμικό βήμα στην υλοποίηση μιας «ιδέας» που αποτελούσε την αιχμή του δόρατος της Επιτροπής από τα τέλη της δεκαετίας του 1970: της θεσμοθέτησης «ευρωπαϊκών» κανόνων και διαδικασιών για την «αποτελεσματική έρευνα και δίωξη» εγκλημάτων σε βάρος των οικονομικών συμφερόντων των ΕΚ, σήμερα της Ένωσης. Το πράσινο φως προς την κατεύθυνση αυτή δόθηκε με τη Συνθήκη της Λισαβώνας (άρθρο 86 ΣΛΕΕ). Όμως, οι έντονες αντιπαραθέσεις και διαπραγματεύσεις επί της πρότασης της Επιτροπής (COM (2013) 514) είχαν ως αποτέλεσμα την εφαρμογή των διατάξεων περί της ενισχυμένης συνεργασίας για τη σύσταση της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας και συνάμα τη διαμόρφωση ενός σύνθετου και περίπλοκου συστήματος «ευρωπαϊκής διερεύνησης, δίωξης και παραπομπής» (βλ. ενδεικτικά Ζημιανίτη, Μουζάκη, Τσόλκα, ΠΧρ 2022, σελ. 3 επ., 11 επ. και 21 επ.).

Το εν λόγω σύστημα, όπως αυτό καθιερώνεται στον κανονισμό (ΕΕ) 2017/1939, αποτελεί προϊόν μιας διαδικασίας αναζήτησης συμβιβασμών μεταξύ αφενός της δημιουργίας ενός «ενιαίου» ενωσιακού φορέα της ποινικής προδικασίας, ώστε να επιλυθούν τα προβλήματα «του κατακερματισμού των εθνικών δράσεων δίωξης», και αφετέρου της «μέριμνας για την ελάχιστη δυνατή παρέμβαση στις έννομες τάξεις και στις θεσμικές δομές των κρατών μελών» (σκ. 12 του προοιμίου). Επιγραμματικά σημειώνεται:

α) Ως προς τη δομή της, η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία αποτελεί μεν «αδιαίρετο οργανισμό της Ένωσης», οργανώνεται δε σε

«κεντρικό και αποκεντρωμένο επίπεδο», ασκώντας εξουσίες και καθήκοντα στο έδαφος των κρατών μελών «έως την οριστική περάτωση» της υπόθεσης (άρθρα 3-13, 24-40).

β) Το κανονιστικό σύστημα που διέπει την καθ' ύλην και κατά τόπο αρμοδιότητά της, την ανάληψη και άσκηση των λειτουργικών αρμοδιοτήτων της και τις –ουσιαστικές και διαδικαστικές– εγγυήσεις δικαστικής προστασίας (άρθρα 5, 6, 22-42 και σκ. 59-89 του προοιμίου) συγκροτείται ή αφήνεται να συγκροτηθεί από:

i) διατάξεις του κανονισμού ή και ευρύτερα του ενωσιακού δικαίου (λ.χ. του ΧΘΔ της ΕΕ).

ii) εσωτερικούς νόμους ενσωμάτωσης οδηγιών (ήτοι της οδηγίας (ΕΕ) 2017/1371 (PIF) καθώς και των οδηγιών που θέτουν κοινούς ελάχιστους κανόνες στον τομέα των δικονομικών δικαιωμάτων).

iii) αμιγώς εθνικές ρυθμίσεις (που συγκαθορίζουν, μεταξύ άλλων, το εφαρμοστέο δίκαιο για τη διεξαγωγή των «ερευνών», σύμφωνα με τον κανόνα «locus regit actum»).

iv) εσωτερικές εκτελεστικές διατάξεις. Ρητά δε ορίζεται ότι το εθνικό δίκαιο εφαρμόζεται «στο βαθμό που ένα ζήτημα δεν ρυθμίζεται» από τον κανονισμό, σε περίπτωση δε επάλληλων μεταξύ τους κανόνων, «υπερισχύουν» εκείνες του τελευταίου (άρθρο 35 παρ. 3).

γ) Μολονότι δεν υιοθετείται ένα ενιαίο μοντέλο ποινικής προδικασίας, από το γράμμα των οικείων διατάξεων φαίνεται ότι –επί της αρχής– υφίσταται ένα πρότυπο, το οποίο αποτέλεσε

πηγή έμπνευσης: είναι εκείνο που θέτει τον εισαγγελέα ως κυρίαρχο φορέα της προδικασίας (όπως ισχύει λ.χ. στη Γερμανία). Και τούτο διότι, από τη στιγμή που η ευρωπαϊκή Εισαγγελία θα ασκήσει την αρμοδιότητά της (κατ' άρθρο 25), αναλαμβάνει τόσο το έργο της προδικαστικής συλλογής αποδείξεων σε αμιγώς εσωτερικές ή σε διασυνοριακές υποθέσεις (άρθρα 28-33) όσο και εκείνο της –μετά το πέρας των «ερευνών»– αποτίμησης του συγκεντρωθέντος υλικού, αποφασίζοντας σε κεντρικό επίπεδο (δια του αποκαλούμενου «μόνιμου τμήματος»):

“ η ιδιότυπη «συμβίωση» ενωσιακού και επιμέρους εσωτερικών ποινικών διατάξεων (ουσιαστικού και δικονομικού χαρακτήρα) εντός του συστήματος της ευρωπαϊκής Εισαγγελίας δεν είναι απλή στη διαδικασία εφαρμογής ”

i) είτε για τη «διαβίβαση» της υπόθεσης στις εθνικές αρχές (όταν κατά τη διάρκεια των «ερευνών» διαπιστώνει ότι δεν έχει καθ' ύλην αρμοδιότητα),

ii) είτε για την «αρχαιοθέτηση της υπόθεσης», την κίνηση της «απλουστευμένης διαδικασίας δίωξης» ή την «άσκηση δίωξης ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων» (ήτοι την παραπομπή της υπόθεσης στο ακροατήριο), προσδιορίζοντας συνάμα το κράτος «εκδίκασης» στην περίπτωση που έχουν ποινική δικαιοδοσία περισσότερα του ενός κράτη μέλη (άρθρα 34-40).

Κατ' αποτέλεσμα, η ιδιότυπη «συμβίωση» ενωσιακού και επιμέρους εσωτερικών ποινικών διατάξεων (ουσιαστικού και δικονομικού χαρακτήρα) εντός του συστήματος της ευρωπαϊκής Εισαγγελίας δεν είναι απλή στη διαδικασία εφαρμογής. Τα θιγόμενα πρόσωπα, όπως και εκείνοι οι οποίοι καλούνται να συμπράξουν στην ανάπτυξη της αποτελεσματικότητάς του (εθνικοί φορείς της νομοθετικής και δικαστικής λειτουργίας, Ευρωπαϊκή Εισαγγελία, ΔΕΕ), βρίσκονται σήμερα αντιμέτωποι με ακανθώδη ζητήματα που άπτονται της ερμηνείας σειράς διατάξεων του κανονισμού και των επιβεβλημένων εγγυήσεων δικαστικής προστασίας. Εξ αρχής δε, η μεταφορά των παραπάνω κρίσιμων αποφάσεων από το εθνικό στο ενωσιακό επίπεδο και η συγκέντρωση των οικείων ποινικών λειτουργιών στην αρμοδιότητα ενός (ενωσιακού) φορέα έθεσε στο προσκήνιο ένα ουσιώδες ερώτημα: Αν δηλαδή –για τους σκοπούς της «προσαρμογής»– είναι αναγκαία η θέσπιση ειδικών εθνικών ρυθμίσεων, κατά παρέκκλιση βασικών κανόνων «οργάνωσης» της ποινικής προδικασίας. Τούτο αφορά κυρίως τα (λίγα πλέον) κράτη μέλη, τα οποία δεν προβλέπουν μία ενιαία διερευνητική διαδικασία, αλλά διατηρούν τον παραδοσιακό επιμερισμό της σε «εισαγγελική διερεύνηση» και «δικαστική ανάκριση», όπως συμβαίνει στη χώρα μας.

Στο ερώτημα αυτό – και υπό το βάρος των ζητημάτων που ήδη τίθενται ή αναμένεται να τεθούν στην πράξη – επιχείρησε ο Έλληνας νομοθέτης να παράσχει απαντήσεις, με το ν. 5026/2023 (που όμως ψηφίσθηκε χωρίς δημόσια διαβούλευση). Του νόμου αυτού είχαν προηγηθεί δύο άλλα νομοθετήματα (ο ν. 4516/2019 και τα άρθρα 1-20 και 49 παρ. 2 του ν. 4786/2021), τα οποία δεν αντιμετώπιζαν τις προκλήσεις που

η χώρα προφανώς είχε αποδεχθεί, όταν συμφώνησε να συμμετάσχει στην ενισχυμένη συνεργασία.

Από τις διατάξεις λοιπόν του ν. 5026/2023 (άρθρα 49-52) προκύπτει ότι επί της αρχής ο νομοθέτης επέλεξε να ακολουθήσει τη στάση της πλειονότητας εκείνων των κρατών που έχουν ένα ανάλογο -μ' εμάς- μοντέλο προδικασίας (όπως λ.χ. εκείνη της Γαλλίας, όπου στον οικείο εκτελεστικό Νόμο 2020-1672 ρητά ορίζεται ότι ο «ανακριτής παραιτείται υπέρ της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας», βλ. σχετ. Baab, Eucrim 2021, σελ. 45). Ειδικότερα:

α) Για τις υποθέσεις αρμοδιότητας της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας δεν θεσπίστηκε μεν μια ενιαία διερευνητική διαδικασία. Διατηρούνται δηλαδή τα στάδια της προκαταρκτικής εξέτασης και της ανάκρισης επί κακουρηγημάτων (και συναφών πλημμελημάτων). Όμως, τις λειτουργικές αρμοδιότητες του ανακριτή ασκούν πλέον οι Ευρωπαίοι Εντεταλμένοι Εισαγγελείς (Ε.Εντ.Ε.), με εξαίρεση εκείνες που αφορούν τη λήψη της απολογίας του κατηγορουμένου και την επιβολή των μέτρων της σύλληψης, της προσωρινής κράτησης, του κατ' οίκον περιορισμού καθώς και των περιοριστικών όρων. Συναφώς προβλέπεται ότι η «παραγγελία» του Ε.Εντ.Ε προς τον ανακριτή για λήψη απολογίας συνοδεύεται από την υποβολή σχετικού κατηγορητηρίου, η δε «αίτησή» του για επιβολή των παραπάνω μέτρων πρέπει είναι πλήρως αιτιολογημένη. Σε περίπτωση μερικής ή ολικής απόρριψης της «αίτησης» αυτής, ο Ε.Εντ.Ε μπορεί να προσφύγει στο συμβούλιο πλημ/κών, κατ' ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 288 ΚΠΔ. Όσον αφορά τις προϋποθέσεις, τη διαδικασία και «τα δικαιώματα των μερών» σε σχέση με τα μέτρα δικονομικού καταναγκασμού απαντά μια γενική παραπομπή στις οικείες διατάξεις του ΚΠΔ. Μόνη εξαίρεση αποτελεί η πρόβλεψη περί προηγούμενης ακρόασης του κατηγορουμένου και του συνηγόρου του, όταν ο ανακριτής καλείται να αποφανθεί για την επιβολή τους, μετά την απολογία.

β) Η άσκηση «ποινικής δίωξης» από τον Ε.Εντ.Ε., κατά τις προβλέψεις του ν. 5026/2023, δεν ταυτίζεται με την αποκαλούμενη «άσκηση δίωξης ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων» του άρθρου 36 του κανονισμού, αλλά συνιστά έκφραση διατήρησης της εσωτερικής μας λογικής για την οργάνωση της ποινικής προδικασίας.

γ) Προς εφαρμογή της παραπάνω ενωσιακής διάταξης, ήτοι όσον αφορά την εκτέλεση της απόφασης του μόνιμου τμήματος για την παραπομπή της υπόθεσης σε δίκη, έχουν τεθεί οι ακόλουθες ρυθμίσεις:

i) Επί πλημμελημάτων (που διώκονται αυτοτελώς), ο Ε.Εντ.Ε εισάγει την υπόθεση στο ακροατήριο με επίδοση κλητηρίου θεσπίσματος, κατ' ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 322 ΚΠΔ.

ii) Επί κακουρηγημάτων, ακολουθείται η λογική του άρθρου 309 ΚΠΔ, ήτοι ο Ε.Εντ.Ε υποβάλει «πρόταση» προς τον Πρόεδρο Εφετών, στην οποία επισυνάπτεται και η απόφαση περί παραπομπής του μόνιμου τμήματος. Πριν από την υποβολή της «πρότασης» παρέχεται στους διαδικούς ή τους συνηγόρους το δικαίωμα ακρόασης. Σε περίπτωση σύμφωνης γνώμης του

Προέδρου Εφετών, ο Ε.Εντ.Ε. εκδίδει κλητήριο θέσπισμα, κατά του οποίου δεν επιτρέπεται προσφυγή. Σε περίπτωση διαφωνίας, η υπόθεση εισάγεται στο Συμβούλιο Εφετών, ενώπιον του οποίου παρέχεται το δικαίωμα να παραστούν οι διάδικοι καθώς και ο Ε.Εντ.Ε.

Είναι ευνόητο, ότι η συνοπτική παράθεση των παραπάνω προβλέψεων φιλοδοξεί απλώς να καταδείξει την ανάγκη για την ανάπτυξη μιας ουσιαστικής συζήτησης επί των προκλήσεων της ελληνικής προσαρμογής στο σύστημα της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας. Η οικεία προβληματική δεν εξαντλείται βεβαίως στα ουσιαστικά ζητήματα που ανακύπτουν όσον αφορά την ερμηνεία κι εφαρμογή του ν. 5026/2023 (λ.κ. θα παρίσταται και ο Ε.Εντ.Ε. κατά τη λήψη της απολογίας του κατηγορουμένου; ως «απλουστευμένες διαδικασίες δίωξης» νοούνται καθ' ημάς μόνον εκείνες περί της ποινικής συνδιαλλαγής και διαπραγμάτευσης και όχι η υπό όρους αποχή από την ποινική δίωξη;). Περιλαμβάνει και ερωτήματα που άπτονται της δικαστικής προστασίας των θιγόμενων προσώπων σε περιπτώσεις τόσο αμιγώς εσωτερικών υποθέσεων (λ.κ. σε σχέση με τις ευρείες εξουσίες των Ε.Εντ.Ε.) όσο και διασυνοριακών ερευνών ή επίσης πολλαπλών δικαιοδοσιών (λ.κ. πώς διασφαλίζεται στη χώρα μας το δικαίωμα απο-

τελεσματικής δικαστικής προσφυγής κατά της απόφασης του μόνιμου τμήματος για την επιλογή του forum ερευνών ή εκδίκασης της υπόθεσης;). Κι επιπλέον θέτει στη συζήτηση ένα περαιτέρω ζήτημα: την μη υποβολή προδικαστικών ερωτημάτων ενώπιον του ΔΕΕ που χαρακτηρίζει –δυστυχώς– μέχρι σήμερα

“ανάγκη για την ανάπτυξη μιας ουσιαστικής συζήτησης επί των προκλήσεων της ελληνικής προσαρμογής στο σύστημα της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας”

την ελληνική ποινική πραγματικότητα, πρόσφατα δε (14.3.2023) αποτέλεσε αιτία καταδικαστικής απόφασης του ΕΔΔΑ (στην υπόθεση Γεωργίου κατά Ελλάδας). Λαμβάνοντας υπόψη τη ρητά προβλεπόμενη – (και) στον κανονισμό– αρμοδιότητα του ΔΕΕ να αποφαίνεται επί της ερμηνείας και του κύρους των ενωσιακών διατάξεων καθώς και ορισμένων διαδικαστικών πράξεων της Ευρωπαϊκής

Εισαγγελίας (άρθρο 42 παρ. 2), η λειτουργία της τελευταίας αναμένεται ν' αποτελέσει μια «ευκαιρία» για την έμπρακτη αποδοχή –στη χώρα μας– της θεσμικής διασύνδεσης εθνικών ποινικών δικαιοδοτικών οργάνων και ΔΕΕ και την ενεργό πλέον συμμετοχή των πρώτων στην προϊούσα διαμόρφωση ενός «ευρωπαϊκού χώρου ποινικής δικαιοσύνης».

Αποτίμηση των δύο πρώτων ετών λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας

Ειρήνη Ι. Τσαγκαράκη

Δικηγόρος, LL.M., Δ.Ν., Επισκέπτρια Διδάσκουσα της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Νεάπολης Πάφου

Την 01.03.2023 δημοσιεύτηκε στην ιστοσελίδα της ΕΡΡΟ η δεύτερη Ετήσια Έκθεση των αποτελεσμάτων της για το έτος 2022¹. Σύμφωνα με τα δημοσιευθέντα στοιχεία, το έτος 2022 η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία επεξεργάστηκε 3.318 αναφορές εγκλημάτων και ξεκίνησε 865 έρευνες με συνολικά εκτιμώμενες ζημιές ύψους 9,9 δισ. ευρώ. Στο τέλος του 2022 είχε 1.117 ενεργές έρευνες για ζημιές 14,1 δισ. ευρώ, ενώ κατόπιν αιτημάτων της κατασχέθηκαν 359,1 εκ. ευρώ, ποσό που υπερβαίνει κατά 7 φορές τον προϋπολογισμό της για το 2022. Εντός του ίδιου έτους ολοκλήρωσε τη διεκπεραίωση συσσωρευμένων υποθέσεων που εκκρεμούσαν στις εθνικές αρχές των 22 συμμετεχόντων κρατών-μελών της Ένωσης² και ασχολήθηκε με όλες τις νέες αναφορές για υπόνοιες απάτης που προέρχονταν από κάθε πιθανή πηγή (σελ. 10 Ετήσιας Έκθεσης 2022), ενώ κατόπιν ερευνών της εκδόθηκαν 20 καταδικαστικές αποφάσεις εθνικών δικαστηρίων³. Οι περισσότερες υποθέσεις που διερεύνησε αφορούσαν πράξεις απάτης στον τομέα των δαπανών που δεν σχετίζονται με προμήθειες (679 υποθέσεις)

και απάτης στον τομέα των εσόδων που σχετίζεται με Φ.Π.Α. (427 υποθέσεις). Ακολουθούν υποθέσεις απάτης στον τομέα των εσόδων εκτός Φ.Π.Α. (236 υποθέσεις) και υποθέσεις απάτης στον τομέα των δαπανών που σχετίζονται με προμήθειες (224 υποθέσεις). Επίσης, ερεύνησε 116 υποθέσεις νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, 87 υποθέσεις διαφθοράς και 48 υποθέσεις υπεξαίρεσης, ενώ 142 υποθέσεις αφορούσαν τη δράση εγκληματικών οργανώσεων με επίκεντρο δραστηριότητας τα αδικήματα κατά των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης, και 242 έρευνες περιελάμβαναν αξιόπρινες πράξεις άρρηκτα συνδεδεμένες με αδικήματα κατά της Ε.Ε. (σελ. 13 Ετήσιας Έκθεσης 2022).

Ενδεικτικό της εμπιστοσύνης των Ευρωπαίων πολιτών στη νεοσύστατη ακόμα Εισαγγελική Αρχή είναι ότι το 58% των καταγγελιών του 2022 προήλθε από ιδιώτες⁴. Άλλωστε, οι έρευνες που ξεκίνησαν από την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία είναι σαφώς περισσότερες σε σύγκριση με τον ιστορικό μέσο όρο των ερευνών που διενεργούνταν από τα κράτη-μέλη πριν την έναρξη της λειτουργίας της (σελ. 10 Ετήσιας Έκθεσης 2022), αν και η αύξηση του επιπέδου εντοπισμού

¹ <https://www.eppo.europa.eu/el/node/6>

² Δεν συμμετέχουν η Ουγγαρία, η Πολωνία και η Σουηδία, καθώς και η Δανία και η Ιρλανδία που δεν ανήκουν καν στον ΧΕΑΔ.

³ Το 20% των καταδικαστικών αποφάσεων εκδόθηκαν από ιταλικά δικαστήρια, στα οποία εκκρεμούσαν στα τέλη του περασμένου έτους άλλες 40 υποθέσεις.

⁴ Ειδικότερα, από τις 3.318 αναφορές οι 1.924 προέρχονται από ιδιώτες, ενώ ακολουθούν οι εθνικές αρχές με 1.258 αναφορές, τα θεσμικά όργανα και οι οργανισμοί της Ε.Ε. με 103 αναφορές. Μόλις 33 έρευνες ξεκίνησαν από την ΕΡΡΟ αυτεπαγγέλτως (ίδτε σελ. 12 της Ετήσιας Έκθεσης).

πράξεων απάτης στην Ε.Ε. παραμένει βασικός στόχος της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας,

Για την αποτελεσματική και ταχεία διεκπεραίωση των ερευνών της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας εξαιρετικά καθοριστική υπήρξε και η συνεργασία της με οργανισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το 2022, συνέβαλε στις δραστηριότητες της επιχειρησιακής δράσης EMPACT υπό την ηγεσία της Eurojust, ενώ συμμετείχε και στην Ομάδα Εμπειρογνομόνων Η.Π.Α.-Ε.Ε. που φιλοξενείται από την Eurojust για τη λήψη ηλεκτρονικών αποδεικτικών στοιχείων από τις Η.Π.Α.. Ταυτόχρονα, συμμετείχε σε ανταλλαγές πληροφοριών με την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης Απάτης (OLAF), αποφεύγοντας τη διενέργεια παράλληλων ερευνών, ενώ σε αρκετές περιπτώσεις υποστηρίχθηκε στις έρευνές της από την τελευταία. Τέλος, δέχθηκε σημαντική υποστήριξη και από την EUROPOL σε επιχειρησιακά ζητήματα, ενώ από τον Μάρτιο του 2022 συμμετέχει στην εφαρμογή του δικτύου ασφαλούς ανταλλαγής πληροφοριών SIENA (σελ. 95 Ετήσιας Έκθεσης 2022).

Πλούσια, όμως, ήταν η δράση της ΕΠΠΟ και σε σχέση με τους εταίρους της και με τρίτους: Το συλλογικό της όργανο συνήψε συμφωνίες συνεργασίας με τις εισαγγελικές αρχές τρίτων χωρών (Αλβανία, Βόρεια Μακεδονία, Γεωργία, Μαυροβούνιο, Μολδαβία και Ουκρανία), με την ελληνική Εθνική Αρχή Διαφάνειας, καθώς και με τα Υπουργεία Δικαιοσύνης και Εσωτερικής Ασφάλειας των Η.Π.Α. (σελ. 33 Ετήσιας Έκθεσης 2022).

Από τα στοιχεία της Ετήσιας Έκθεσης για την Ελλάδα προκύπτει ότι η δράση της υπήρξε σημαντική κατά το έτος 2022 και παρ' ημίν (σελ. 34-35 Ετήσιας Έκθεσης 2022): Συγκεκριμένα, έλαβε 36 αναφορές αδικημάτων, προερχόμενες πρωτίστως από τις ελληνικές αρχές, ξεκίνησε 25 νέες έρευνες με εκτιμώμενες ζημιές 353,7 εκ. ευρώ, ενώ στο τέλος του 2022 βρίσκονταν σε εξέλιξη 41 έρευνες με εκτιμώμενες ζημιές 404,6 εκ. ευρώ. Οι περισσότερες από τις έρευνες αφορούσαν την απάτη στον τομέα των δαπανών προερχόμενων από προγράμματα αγροτικής και γεωργικής ανάπτυξης, ενώ τα 227, 5 εκ. ευρώ από τις προαναφερθείσες ζημιές αφορούν υποθέσεις απάτης στον τομέα του Φ.Π.Α. Σε μία υπόθεση απαγγέλθηκαν κατηγορίες, ενώ συνολικά δεσμεύθηκαν 2,8 εκ. ευρώ.

Βεβαίως, εξαιρετικά ελπιδοφόρα ήταν και τα αποτελέσματα από τους πρώτους επτά μήνες της λειτουργίας της που είχαν αποτυπωθεί στην Ετήσια Έκθεση του 2021⁵: Από την 01.06.2021 μέχρι την 31.12.2021 η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία ξεκίνησε δυναμικά τη λειτουργία της, αφού επεξεργάστηκε 2.832 αναφορές εγκλημάτων και ξεκίνησε 576 έρευνες. Από τις 2.832 αναφορές, οι 1.351 προέρχονταν από εθνικές αρχές, ενώ οι αναφορές της OLAF – που ήδη διενεργούσε διοικητικές έρευνες – ανέρχονταν σε 171 (σελ. 88 Ετήσιας Έκθεσης 2021). Στο τέλος του 2021, η ΕΠΠΟ διενεργούσε 515 έρευνες για εκτιμώμενες ζημιές ύψους 5,4 δισ. ευρώ, ενώ κατασχέθηκαν 147,3 εκ. ευρώ. Όπως και το 2022, οι περισσότερες υποθέσεις του 2021 αφορούσαν πράξεις απάτης στον τομέα των δαπανών που δεν σχετίζονται με προμήθειες και απάτης στον τομέα των εσόδων που σχετι-

ζεται με Φ.Π.Α. (σελ. 13 Ετήσιας Έκθεσης 2021). Παράλληλα, συνήψε συμφωνίες συνεργασίας με τη μη συμμετέχουσα Ουγγαρία, καθώς και με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, την Eurojust, τη EUROPOL, την OLAF, την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων κ.ά. (σελ. 64 Ετήσιας Έκθεσης 2021).

Σημαντική υπήρξε η δράση της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας στην Ελλάδα και το 2021: Έλαβε 39 αναφορές, προερχόμενες πρωτίστως από ευρωπαϊκά όργανα και οργανισμούς, ξεκίνησε 18 έρευνες (από νέες αναφορές ή από παλαιότερες υποθέσεις), ενώ στο τέλος του 2021 βρίσκονταν σε εξέλιξη 17 έρευνες με εκτιμώμενες ζημιές 42,9 εκ. ευρώ (σελ. 34-35 Ετήσιας Έκθεσης 2021).

Η πράγματι επιτυχής λειτουργία της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας, όπως αποτυπώνεται στους προαναφερθέντες αριθμούς της προσφάτως δημοσιευθείσας Έκθεσης του 2022 (αλλά και της προηγούμενης του 2021), δεν ήταν καθόλου δεδομένη. Για πολλά χρόνια, όχι μόνον οι εξουσίες που θα της εκχωρούσαν τα κράτη μέλη αλλά και αυτή καθ' εαυτή η αναγκαιότητα ύπαρξης της υπήρξαν αντικείμενο σοβαρών αμφισβητήσεων. Δεν είναι διόλου τυχαίο ότι χρειάστηκε να περάσουν περισσότερα από 30 χρόνια από τις πρώτες συζητήσεις για τη δημιουργία μιας ενιαίας ευρωπαϊκής εισαγγελίας (Έκκληση της Γενεύης, 1996) και περισσότερο από μία δεκαετία από την πρόβλεψη ίδρυσής της στο άρθρο 86 της ΣΛΕΕ (με τη Συνθήκη της Λισαβόνας), μέχρι τελικώς η ΕΠΠΟ να λειτουργήσει. Η διστακτικότητα και η δυσπιστία πολλών κρατών-μελών αποτυπώνεται άλλωστε σε αρκετές διατάξεις του Κανονισμού της αλλά και στο ότι σε αυτήν δεν συμμετέχουν όλα τα κράτη-μέλη της Ε.Ε.

Αδιαμφισβήτητα, η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία σε μόλις δύο έτη κατάφερε να αποδείξει πόσο αναγκαία ήταν η ίδρυσή της και πόσο αποτελεσματική είναι η λειτουργία της. Είναι πλέον σαφές ότι δεν θέτει σε κίνδυνο την εθνική κυριαρχία των κρατών αλλά αποτελεί σημαντικότερο εργαλείο στον αγώνα για την καταπολέμηση των αδικημάτων σε βάρος των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης και μπορεί στο μέλλον να αποτελέσει σημαντικότερο εργαλείο για την ενίσχυση της γενικότερης ασφάλειας στον ενωσιακό χώρο. Η συζήτηση για την επέκταση των αρμοδιοτήτων της, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 86 παρ. 4 ΣΛΕΕ, και σε αδικήματα σοβαρής διασυνοριακής εγκληματικότητας (π.χ. τρομοκρατία) θα μπορούσε τα επόμενα έτη να προχωρήσει με ταχείς ρυθμούς, ώστε να ενισχυθεί έτι περαιτέρω η δικαστική συνεργασία μεταξύ των κρατών-μελών της Ένωσης για την καταπολέμηση των σοβαρών εγκλημάτων με διασυνοριακές διαστάσεις.

Υπό τα δεδομένα αυτά, η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία φαίνεται ότι σύντομα θα μπορεί να συμπεριληφθεί στα σημαντικότερα επιτεύγματα στον δρόμο για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Ας μη λησμονούμε άλλωστε ότι πρόκειται για ένα ομολογουμένως φιλόδοξο εγχείρημα στον Χώρο Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης, ο οποίος, από κοινού με την Εσωτερική Αγορά και την ΟΝΕ, εντάσσεται στους βασικούς στόχους της Ένωσης για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.

Βαθύ κράτος;

Γρηγόριος Τρουφάκος
Δικηγόρος, Δ.Ν.

Προσφάτως, Μικτό Ορκωτό Δικαστήριο Αθηνών κήρυξε υπήκοο τρίτης χώρας, ιδρυτικού μάλιστα, κράτους-μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ένοχο βαρείας σκοπούμενης σωματικής βλάβης και, μετά την αναγνώριση μειωμένου καταλογισμού και μίας ελαφρυντικής περιστάσεως, τον κατέδικασε σε ποινή φυλακίσεως τριών ετών χορηγώντας τριετή αναστολή καθώς και αναστέλλουσα δύναμη στην ασκηθείσα έφεση του.

Πριν καν ολοκληρωθεί η διαδικασία αποφυλάκισεως του «συνελήφθη» από αξιωματικούς της Διευθύνσεως Αλλοδαπών Αττικής εντός των Δικαστικών Φυλακών Κορυδαλλού, κατεσχέθησαν τα προσωπικά είδη του, μέρος των οποίων μόλις του είχαν παραδώσει οι αρμόδιοι υπάλληλοι του σωφρονιστικού καταστήματος, και μετήχθη στα κρατητήρια της ανωτέρω αστυνομικής υπηρεσίας εν αναμονή της διοικητικής απελάσεως του.

Η περαιτέρω διαδικασία υπήρξε, καθ'όλα τα επί μέρους στοιχεία της, ιδιαίτερος μειωτική για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και εξόχως προσβλητική των αντιλήψεων του μέσου πολίτη καθώς και των προσδοκιών του από μία σύγχρονη δημοκρατία «δυτικού τύπου». Και ναι μεν, το κωμικόν είναι ότι ο εν λόγω αλλοδαπός, ο οποίος είχε προγραμματίσει την αναχώρηση του για την επομένη της αποφυλάκισεως, τελικώς, ελέω διαμεσολαβήσεως της Διευθύνσεως Αλλοδαπών Αττικής, ανεχώρησε μετά μία εβδομάδα, το εξοργιστικόν όμως είναι ότι, κυριαρχικώς και ανελέγκτως, μία διοικητική αρχή επέβαλε παρανόμως την διοικητική απέλαση του άρθρου 76 Ν. 3386/2005 εις βάρος προσώπου το οποίο, ως υπήκοος κράτους-μέλους της ΕΕ, ήτο προδήλως εκτός στοχεύσεως του εν λόγω νόμου (Άρθρο 1: 1. Για την εφαρμογή των διατάξεων του νόμου αυτού: α... β. Υπήκοος τρίτης χώρας είναι το φυσικό πρόσωπο που δεν έχει την ελληνική ιθαγένεια ούτε την ιθαγένεια άλλου κράτους-μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά την έννοια του άρθρου 17 παράγραφος 1 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας ...).

Πέραν τούτου όμως, έστω εκλαμβάνοντας ως υπόθεση εργασίας ότι το περιστατικόν αφορούσε σε αλλοδαπό υπήκοο τρίτης χώρας, η προβληματική της διοικητικής απελάσεως εστιάζεται σε δύο κυρίως στοιχεία: την παράκαμψη θεμελιωδών κανόνων και την, αντίθετη προς την προηγηθείσα δικαστική κρίση, αξιολόγηση χαρακτηρισολογικών στοιχείων. Αμφότερα άπτονται της συστημικής, άλλως ενδημικής, παθολογείας της δημόσιας διοικήσεως και της παθολογικής σχέσεως της με την εκάστοτε νομοθετική ή/και δικαστική αντίληψη. Όπως, επί παραδείγματι, μία διάταξη νόμου τυγχάνει περισσοτέρων ερμηνειών αναλόγως προς την αντίληψη των προϊσταμένων των κατά τόπους φορολογικών ή πολεοδομικών υπηρεσιών ή ένα συμβόλαιο είναι δεκτικόν ή μη μεταγραφής αναλόγως προς την ερμηνεία των κατά τόπους υποθηκοφυλάκων ή, τέλος, όπως το ελληνικό δημόσιο εξαντλεί παν ένδικο μέσον εις πείσμα σωρηδόν και επί μακρόν χρόνον απορρί-

ψειων χάριν παγίως αντιθέτου νομολογίας, ακριβώς με τον ίδιο τρόπο, Αστυνομική Διεύθυνση επέβαλε διοικητική απέλαση (σε υπήκοο ιδρυτικού κράτους-μέλους της ΕΕ, ας μην το ξεχνάμε) χωρίς προγενέστερη τελεσίδικη απόφαση και, δη, αξιολογώντας τον ως «επικίνδυνο για την δημόσια τάξη και ασφάλεια της Χώρας» εις πείσμα του προδήλου γεγονότος ότι αρμόδιο δικαιοδοτικό όργανο είχε, προ μίας ημέρας, αναγνωρίσει στο εν λόγω πρόσωπο την ελαφρυντική περίπτωση του άρθρου 84 παρ 2^ε ΠΚ, χορηγώντας, μάλιστα, και τριετή αναστολή.

Είναι σαφές ότι, ως προς την ευθεία και εξόφθαλμη παραβίαση απλών και θεμελιωδών όρων όπως η «τελεσίδικη» καταδίκη, πολύ ολίγα δύναται να αναμείνει κανείς. Απαιτείται παιδεία και ρεαλιστική πειθαρχική εποπτεία, συνθήκες σπανίως, ει μη μόνον μεμονωμένως, απαντώμενες στους μαιάνδρους του βαθέος κράτους της ελληνικής δημόσιας διοικήσεως.

Απεναντίας, ως προς την άνευ περιορισμών διακριτική ευχέρεια διοικητικών οργάνων να «ανατρέπουν» δικαστικές αποφάσεις ή να αγνοούν πάγιες θέσεις (όχι τάσεις) της εθνικής ή/και υπερεθνικής νομολογίας, θεωρώ πολιτικό δικαίωμα και καθήκον όλων την υποχώρηση του βαθέος κράτους της ελληνικής δημόσιας διοικήσεως.

Το αστυνομικόν στερεότυπον περί την αξιολόγηση της επικινδυνότητας ότι «ο εν θέματι ρέπει σε παράνομες πράξεις για τις οποίες θα απασχολήσει και στο μέλλον» πέραν του θαυμασμού περί την προφητεία και την σταβιστική προσέγγιση του «εγκληματικού φαινομένου», διεγείρει και άλλα αισθήματα. Αισθήματα ανασφάλειας, αισθήματα εκτροπής. Η διακριτική ευχέρεια είναι εργαλείο εξουσίας και, ως τέτοιο, εν δυνάμει διευκολύνει την κατάχρησή της.

Είναι αδιανόητον, καθ'όν χρόνον η φειδωλή χρήση της επικινδυνότητας ως κριτηρίου απελάσεως ή αρνήσεως χορηγήσεως αδείας διαμονής ή οιουδήποτε άλλου μέτρου ή διοικητικής πράξεως συνιστάται, προωθείται και, εν τέλει επιβάλλεται από:

Α. Την εθνική νομοθεσία (κατάργηση της έννοιας της «ιδιαίτερης επικινδυνότητας», Απιολογική έκθεση νέου ΠΚ, σελ. 10)

Β. Υπουργικές εγκυκλίους (ενδεικτικώς ΥΠΕΣΔ.Δ.Α. 30/17.04.2007)

Γ. Γνωμοδοτήσεις Ρυθμιστικών Αρχών (ενδεικτικώς Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, γνωμοδοτήσεις 3/2010 και 3/2012)

Δ. Την εθνική νομολογία (ενδεικτικώς ΣτΕ 2414/2008, 2946/2010, 374/2011, 655/2011, 5002/2013, ΔΠρ/Λαμίας 4/2022, ΔΠρΑθ 1687/2022 «Μεταξύ των κριτηρίων, τα οποία, σύμφωνα με τις ανωτέρω διατάξεις, συνεκτιμώνται από τα όργανα της Διοίκησης, κατά τη διαμόρφωση της κρίσης τους αυτής, είναι η έκδοση σε βάρος του αλλοδαπού τελεσίδικης καταδικαστικής απόφασης σε ποινή φυλάκισης τουλάχιστον ενός έτους, χωρίς, όμως, η ύπαρξη τέτοιας απόφασης να οδηγεί αναγκαστικά και άνευ ετέρου στον χαρακτηρισμό του αλλοδαπού ως επικίνδυνου για την δημόσια τάξη. Περαιτέρω, άλλο κριτήριο που θέτει ο νομοθέτης είναι η εγγραφή του αλλοδαπού στον κατάλογο ανεπιθύμητων, η οποία, επίσης, εφόσον συν-

τρέχει, δεν αρκεί από μόνη της για να οδηγήσει στον χαρακτηρισμό του συγκεκριμένου προσώπου ως επικίνδυνου για τη δημόσια τάξη και ασφάλεια. Τα όργανα της Διοίκησης έχουν μεν κατά τη διαμόρφωση της κρίσης τους περί της επικινδυνότητας του αλλοδαπού διακριτική ευχέρεια, η οποία, όμως, πρέπει ν' ασκείται σύμφωνα με τις αρχές της χρηστής διοίκησης και της αναλογικότητας (ΣτΕ...), η δε κρίση τους πρέπει να εκφέρεται αιτιολογημένα, μετά από συνεκτίμηση, στην περίπτωση της ύπαρξης καταδικαστικής απόφασης, της φύσης, της βαρύτητας, των συνθηκών διάπραξης του εγκλήματος, του ύψους της καταγνωσθείσας με την απόφαση του ποινικού δικαστηρίου ποινής»).

Ε. Την νομολογία Ευρωπαϊκών Δικαστηρίων (Απόφαση της 2.4.2020 - ECLI:EU:C:2020:257 – Συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-715/17, C-718/17 ΚΑΙ C-719/17 Επιτροπή κατά Πολωνίας, Ουγγαρίας και Τσεχικής Δημοκρατίας, «Σκέψη 143. Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, μολοντί εναπόκειται στα κράτη μέλη να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα για τη προώθηση της δημόσιας τάξης στο έδαφός τους καθώς και της εσωτερικής και εξωτερικής τους ασφάλειας, εντούτοις τούτο δεν σημαίνει ότι τα μέτρα αυτά εκφεύγουν πλήρως της εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης. Συγκεκριμένα, όπως έχει αποφανθεί το Δικαστήριο, η Συνθήκη προβλέπει τη δυνατότητα ρητών παρεκκλίσεων σε περίπτωση καταστάσεων ικανών να απειλήσουν τη δημόσια τάξη ή τη δημόσια ασφάλεια μόνο στα άρθρα 36, 45, 52, 65, 72, 346 και 347 ΣΛΕΕ, τα οποία αφορούν εξαιρετικές και σαφώς προσδιορισμένες περιπτώσεις. Δεν μπορεί να συναχθεί από τα άρθρα αυτά η ύπαρξη γενικής και εγγενούς στη Συνθήκη επιφύλαξης που εξαιρεί από το πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης όλα τα μέτρα που λαμβάνονται για τη δημόσια τάξη ή τη δημόσια ασφάλεια. Η αναγνώριση της ύπαρξης γενικής επιφύλαξης, εκτός των συγκεκριμένων προϋποθέσεων που θέτουν οι διατάξεις της Συνθήκης, θα μπορούσε να θίξει τον δεσμευτικό χαρακτήρα και την ομοιόμορφη εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης (πρβλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 15ης Δεκεμβρίου 2009, Επιτροπή κατά Δανίας, C-461/05, EU:C:2009:783, σκέψη 51, και της 4ης Μαρτίου 2010, Επιτροπή κατά Πορτογαλίας, C-38/06, EU:C:2010:108, σκέψη 62 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Σκέψη 144. Επιπλέον, η παρέκκλιση που προβλέπεται στο άρθρο 72 ΣΛΕΕ πρέπει να ερμηνεύεται στενά, όπως ισχύει κατά πάγια νομολογία, μεταξύ άλλων, για τις παρεκκλίσεις που προβλέπονται στα άρθρα 346 και 347 ΣΛΕΕ ...»).

να ερμηνεύει σαφείς διατάξεις, όχι απλώς κατά το δοκούν αλλά, αντιθέτως προς το πνεύμα τους όπως αυτό προσδιορίζεται από αποφάσεις δικαιοδοτικών οργάνων όλων των βαθμών και, μάλιστα, να επιμένει στην ερμηνεία της αυτή.

Δεν οφείλεται απλώς και μόνον σε ένα φευγαλέο σφάλμα ενός και μόνον διοικητικού οργάνου ή φορέως εξουσίας, ούτε είναι απλώς και μόνον αντιφατικόν το γεγονός ότι μία και μόνη, ενιαία υποτίθεται, εγχώρια έννομη τάξη, εντός 48 ωρών, αποφαινεται για οιονδήποτε δράστη ότι «συμπεριφέρθηκε καλά για σχετικά μεγάλο διάστημα μετά την πράξη του», αναστέλλει την εκτέλεση της πρωτοβαθμίως επιβληθείσας ποινής του αλλά τον απελαύνει λόγω επικινδυνότητας ως προς την δημόσια ασφάλεια της. Είναι στοιχείον ανησυχίας ...

Πας μη Ελλην βάρβαρος απελαθησόμενος;

Σταθερή η νομολογία Αρείου Πάγου ως προς τη συταγματικότητα της διάταξης του άρθρου 401 εδ. β ΠΚ

Αντώνης Ν. Πεπελάσης
Δικηγόρος Αθηνών

1. Το ζήτημα της συνταγματικότητας της διάταξης του άρθρου 405 παρ. 1 εδ. β' ΠΚ και δη της συμβατότητας αυτής με τα άρθρα 4 παρ. 1, 20 παρ. 1, 25 παρ. 1 και 47 παρ.3, 4 Σ, έχει ήδη επανειλημμένως απασχολήσει θεωρία και νομολογία, καθώς η διαφορετική αντιμετώπιση των στελεχών του χρηματοπιστωτικού τομέα, με τη μετατροπή του εγκλήματος της απιστίας αυτών σε βάρος των ανωτέρω νομικών προσώπων σε κατ' έγκληση δικώμενο, είχε εγείρει προβληματισμό σχετικά με την τυχόν, με τον τρόπο αυτό, παραβίαση της αρχής της ισότητας ή και παροχή υποκριπτόμενης αμνηστίας.

2. Τελευταία σχετική εξέλιξη είναι το υπ' αριθμ. 343/2023 Βούλευμα του Ε' Ποινικού Τμήματος του Αρείου Πάγου*, με το οποίο το ανώτατο ακυρωτικό δικαστήριο ακολουθώντας τη θέση που είχε λάβει, με τις υπ' αριθμ. (σε συμβούλιο) 309/2021, 265/2021 και 158/2021 προηγηθείσες αποφάσεις

“Ανόμοιες οι περιπτώσεις των τραπεζικών στελεχών με των λοιπών στελεχών ανώνυμων εταιριών”

του (παγία Νομολογία-ιστοσελίδα Αρείου Πάγου) απέρριψε την ασκηθείσα από τον Αντεισαγγελέα του Αρείου Πάγου αίτηση αναίρεσης του υπ' αριθμ. 675/2022 Βουλεύματος του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών Αθηνών, με το οποίο είχε παύσει οριστικά η ποινική δίωξη

κατά στελεχών τραπεζών [δικογραφία ssm (διαχείριση πιστωτικού κινδύνου)], λόγω εξάλειψης του αξιοποίνου, εξαιτίας της μη υποβολής έγκλησης, όπως αυτή απαιτείται πλέον, σύμφωνα με το άρθρο 405 παρ.1 εδ. β' ΠΚ (όπως αυτό προστέθηκε με το άρθρο 12 Ν. 4637/2019), κάνοντας δεκτούς τους σχετικούς υπερασπιστικούς ισχυρισμούς των κατηγορουμένων.

3. Στην ανωτέρω υπόθεση, με την υπ. αριθμ. 19/2022 Αναίρεση του Αντεισαγγελέα του Αρείου Πάγου, αιτείτο αυτός την αναίρεση του προαναφερόμενου Βουλεύματος, κυρίως επικαλούμενος αφενός την εσφαλμένη εφαρμογή ουσιαστικής ποινικής διάταξης και δη αυτής του άρθρου 405 παρ. 1 εδ. β' ΠΚ, με τη σκέψη ότι η διάταξη αυτή αντίκειται στις ανωτέρω συνταγματικές διατάξεις και λόγω υπέρβασης εξουσίας, με τη σκέψη ότι το Συμβούλιο έπρεπε να αποφανθεί περαιτέρω για την ουσιαστική βασιμότητα της υπό κρίση κατηγορίας. Ειδικότερα επικαλέστηκε :

(α) ότι παραβιάζεται η αρχή της ισότητας, βάσει των άρθρων 4 παρ. 1, 20 παρ.1 και 25 παρ. 1 του Συντάγματος, αφενός επειδή με την υπό κρίση διάταξη καθίσταται στην πράξη αδύνατη η δίωξη ή η συνέχιση της ποινικής διαδικασίας μόνο για ορισμένη κατηγορία πολιτών, εισάγοντας έτσι *αδικαιολόγητη (προνομιακή) διάκριση υπέρ των διαχειριστών πιστωτικών ιδρυμάτων,*

* Το βούλευμα δημοσιεύεται στην ιστοσελίδα της Ένωσης Ελλήνων Ποινολόγων (www.hcba.gr)

χωρίς να συντρέχει κάποιος ευκρινής λόγος δημοσίου συμφέροντος και αφετέρου επειδή η ρύθμιση αυτή καθιστά δυσχερή (σχεδόν ανέφικτη) τη δικαστική προστασία των παθόντων, λόγω του ενδεχομένου καταχρηστικής μη υποβολής εγκλήσεως για την πράξη αυτή ιδίως σε επιχειρηματικούς φορείς μεγάλο μεγέθους εκ μέρους των οργάνων της διοίκησης των ιδίων.

(β) ότι παραβιάζεται το άρθρ. 47 παρ. 3 και 4 του Συντάγματος περί παροχής αμνηστίας, καθώς διά της συγκεκριμένης διατάξεως ο νομοθέτης προέβη σε ρύθμιση εκκρεμών ποινικών υποθέσεων απιστίας σε βάρος πιστωτικών ιδρυμάτων κατά τρόπο που οδηγεί σε εξάλειψη του αξιοποίνου και άρση της ποινικής ευθύνης τραπεζικών στελεχών για σοβαρές κακου-

“ Η πρόβλεψη της έγκλησης ως πρόσθετου όρου για την ποινική δίωξη και η εφαρμογή της διάταξης σε εκκρεμείς και μελλοντικές υποθέσεις αποκλείουν την αμνηστία ”

ργηματικές πράξεις σε υποθέσεις εκκρεμείς ενώπιον της δικαιοσύνης παρέχοντας με αυτόν τον τρόπο συγκεκριμένη αμνηστία.

(γ) ότι, τέλος, έλαβε χώρα η προβλεπόμενη στη διάταξη του άρθρ. 484 παρ. 1 στοιχ. β ΚΠΔ αρνητική υπέρβαση εξουσίας, καθότι το αρμόδιο Συμβούλιο δια της έκδοσης του ένδικου Βουλεύματος παρέλειψε να αποφασίσει για ζήτημα που είχε υποχρέωση στα πλαίσια της δικαιοδο-

σίας του, ήτοι την ουσιαστική βασιμότητα της υπό κρίσης κατηγορίας επί της οποίας δεν απεφάνθη περαιτέρω.

4. Με τα υπομνήματά τους, οι κατηγορούμενοι αντέκρουσαν τους ανωτέρω λόγους, επικαλούμενοι ανάμεσα στα άλλα :

α) επί της παραβίασης της αρχής της ισότητας, ότι αφενός οι διαχειριστές των πιστωτικών ιδρυμάτων δεν ταυτίζονται με τους λοιπούς κοινούς ιδιώτες διαχειριστές, με αποτέλεσμα την ανυπαρξία όμοιας κατάστασης, επισημαίνοντας τις διαφορές στη λειτουργία των συγκεκριμένων ιδρυμάτων, αφετέρου ότι ενυπάρχουν ειδικότεροι κοινωνικοοικονομικοί λόγοι συνδεόμενοι με τους σκοπούς που εξυπηρετούνται μέσω των πιστωτικών ιδρυμάτων, με αποτέλεσμα τη συνδρομή ειδικότερων λόγων δημοσίου συμφέροντος, δυνάμει των οποίων να δικαιολογείται η, στα πλαίσια της σχετικής νομοθετικής ρύθμισης, απόκλιση από την αρχή της ισότητας, σκέψη που είχε περιληφθεί και στην οικεία Αιτιολογική Έκθεση. Επιπλέον δε, ότι η επίμαχη διάταξη δεν δημιουργεί προσκόμματα στην υποβολή έγκλησης από τον αμέσως παθόντα σε περίπτωση τέλεσης του αδικήματος της κακουρηματικής απιστίας, ο οποίος εν προκειμένω θεωρείται το πιστωτικό ίδρυμα, και με δεδομένο ότι τα όργανα που διοικούν το πιστωτικό ίδρυμα, και συνακόλουθα νομιμοποιούνται να υποβάλουν τη σχετική έγκληση για λογαριασμό του, υπόκεινται σε αυστηρούς κανόνες, ελέγχους και εποπτεία ώστε να ελαχιστοποιείται το περιθώριο αυθαίρετων, και ουχί προς το συμφέρον του νομικού προσώπου, αποφάσεων. Παράλληλα έχουν υπάρξει και κατά το παρελθόν αντίστοιχες περιπτώσεις αδικημάτων, σε σχέση με τα οποία η άσκηση της προβλεπόμενης ποινικής δίωξης διχοτομήθηκε, και προβλέφθηκε η κατ' έγκληση δίωξη έναντι ορισμένης κατηγορίας παθόντων (πχ υφαίρεση).

β) Επί της παραβίασης του άρθρ. 47 παρ. 3 & 4 Συντ. περί «Παροχής συγκεκριμένης αμνηστευσης», ότι η εν λόγω διάταξη διαφέρει ουσιωδώς από την αμνηστία, καθώς σε αντίθεση με αυτήν δεν αφορά μόνο ήδη τετελεσμένες πράξεις αλλά εκκρεμείς και μελλοντικές, ρυθμίζοντας το πλαίσιο δίωξής τους, εισάγοντας τη δικονομική προϋπόθεση της υποβολής έγκλησης και επιπλέον επισημαίνοντας ότι η τυχόν εξάλειψη του αξιοποίνου της εν λόγω αξιόποινης πράξης είναι άμεση συνέπεια όχι της διάταξης του άρθρου 12 παρ. 3 του Ν. 4637/2019, αλλά της μη υποβολής σχετικής έγκλησης από το δικαιούμενο προς τούτο νομικό πρόσωπο.

5. Ο Άρειος Πάγος απέρριψε τελικώς ως ουσία αβάσιμους όλους τους αναιρετικούς λόγους, κρίνοντας ότι μετά την απόρριψη των ισχυρισμών περί αντισυνταγματικότητας, δεν τίθεται ζήτημα εσφαλμένης εφαρμογής της συγκεκριμένης διάταξης ούτε φυσικά αρνητικής υπέρβασης εξουσίας από το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών, που έπαυσε την ένδικη ποινική δίωξη, ελλείψει και της απαιτούμενης έγκλησης, Συγκεκριμένα δέχτηκε ότι :

Η διάταξη του άρθρ. 405 παρ. 1 εδαφ. β' ΠΚ δεν καθιερώνει γενικώς το ποινικώς ανεύθυνο των στελεχών των πιστωτικών ή χρηματοδοτικών ιδρυμάτων ή επιχειρήσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα κατά τη λήψη των διαχειριστικών αποφάσεων, αλλά απλώς θέτει πρόσθετο όρο, δηλαδή την υποβολή έγκλησης, για τη δίωξη της αξιόποινης πράξης της κακουρηματικής απιστίας, που στρέφεται άμεσα κατά πιστωτικού ή χρηματοδοτικού ιδρύματος ή επιχειρήσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα. Συνεπώς η τυχόν εξάλειψη του αξιοποίνου της εν λόγω αξιόποινης πράξης είναι άμεση συνέπεια όχι της διάταξης του άρθρου 12 παρ. 3 του Ν4637/2019 αλλά της μη υποβολής, από το δικαιούμενο προς τούτο νομικό πρόσωπο, σχετικής έγκλησης (θεσμού τόσο του ουσιαστικού ποινικού δικαίου, καθώς η μη υποβολή της οδηγεί στην εξάλειψη του αξιοποίνου, όσο και του δικονομικού, διότι αποτελεί δικαστική προϋπόθεση για την έγκαιρη γένεση της ποινικής δίκης).

Η διάταξη για τη δίωξη της συγκεκριμένης κακουρηματικής απιστίας μόνο κατ' έγκληση δεν παραβιάζει την αρχή της ισότητας, καθώς με αυτήν ρυθμίζεται η περίπτωση δίωξης μίας συγκεκριμένης κατηγορίας προσώπων όπως στελεχών των πιστωτικών ή χρηματοδοτικών ιδρυμάτων, η οποία είναι ουσιωδώς ανάμοια σε σχέση με την ίδια αξιόποινη πράξη τελούμενη από στελέχη λοιπών ανώνυμων εταιρειών. Έτσι, εφόσον δεν πρόκειται για ρύθμιση όμοιων περιπτώσεων δεν εφαρμόζεται η αρχή της ισότητας εν προκειμένω, αλλά ακόμα και αν επρόκειτο για όμοιας κατηγορίας πρόσωπα, το άρθρο 4 του Συντάγματος θα επέβαλε να αρθεί η ανισότητα αυτή μέσω της επέκτασης της ρύθμισης της κατ' έγκλησης δίωξης σε όλον τον ιδιωτικό τομέα σύμφωνα με την αρχή της επεκτατικής ισότητας και όχι με την αναβίωση του αξιοποίνου μέσω αυτής. Επισημαίνονται, μάλιστα, στο Βούλευμα τόσο οι βασικές διαφορές των υποθέσεων αυτών από τις φερόμενες ως όμοιες, όσο και το ότι το πεδίο εφαρμογής της διάταξης αυτής επεκτείνεται και σε άλλα πρόσωπα, όπως στους δανειολήπτες που συμμετέχουν ως ηθικοί αυτουργοί στην εν λόγω πράξη.

Ως προς το δικαίωμα των μικρομετόχων σε υποβολή έγκλησης και την προστασία του δικαιώματος αποτελεσματικής δικαστικής

προστασίας αυτών, αναφέρεται ότι με την υπό κρίση διάταξη, δεν περιήλθαν αυτοί σε δυσμενέστερη δικονομική θέση, αφού ούτε υπό το προγενέστερο νομοθετικό καθεστώς δικαιούνταν να υποβάλουν έγκληση ή να δηλώσουν παράσταση πολιτικής αγωγής, παραμένει δε, για αυτούς το δικαίωμά τους, κατ' άρθρο 69 ΑΚ και με τους όρους αυτού, να ζητήσουν το διορισμό προσωρινής διοίκησης ή ειδικού εκπροσώπου για την υποβολής

έγκλησης. Τέλος, η επιφύλαξη περί τυχόν καταχρηστικής μη υποβολής έγκλησης από τα αρμόδια όργανα της διοίκησης, δεν δικαιολογείται, αφού οι διοικήσεις των τραπεζικών ιδρυμάτων λειτουργούν εντός ενός αυστηρού ελεγκτικού και εποπτικού θεσμικού πλαισίου, ελαχιστοποιώντας έτσι τα περιθώρια αυθαιρεσίας και αυτουπόθαλψης.

Ακύρωση των πράξεων προσδιορισμού φόρου και ποινική δίκη

Πέτρος Πανταζής
Δικηγόρος Αθηνών

1.- Σύμφωνα με το άρθρο 68 του Ν. 4987/2022, «1. Εάν συντρέχει περίπτωση τέλεσης ή απόπειρας τέλεσης εγκλήματος του Κώδικα υποβάλλεται αμελλητί μηνυτήρια αναφορά από τον Διοικητή ή από τα όργανα της Φορολογικής Διοίκησης ή από τη Διεύθυνση Οικονομικής Αστυνομίας της Ελληνικής Αστυνομίας. Η ποινική δίωξη ασκείται αυτεπαγγέλτως. 2. α) Αν, με βάση εκτελεστέη πράξη της φορολογικής αρχής, συντρέχει περίπτωση τέλεσης ή απόπειρας τέλεσης εγκλήματος φοροδιαφυγής, εκ των οριζόμενων στο άρθρο 66, η έκδοση τέτοιας πράξης αναστέλλει την προθεσμία της παραγραφής του σχετικού εγκλήματος και συνεπάγεται την αυτεπάγγελτη αναβολή ή αναστολή της αντίστοιχης ποινικής διαδικασίας. Για τον σκοπό αυτόν, η

οικεία φορολογική αρχή ενημερώνει αμελλητί τον αρμόδιο εισαγγελέα και του αποστέλλει αντίγραφο της ως άνω διοικητικής πράξης. β) Αν δεν έχει ασκηθεί ποινική δίωξη, ο αρμόδιος εισαγγελέας πλημμελοδικών αναβάλλει, με πράξη του, κάθε περαιτέρω ενέργεια της ποινικής διαδικασίας. Αν έχει ασκηθεί ποινική δίωξη και η υπόθεση εκκρεμεί στην κύρια ανάκριση, ο ανακριτής, με σύμφωνη γνώμη του εισαγγελέα, διατάσσει την αναστολή της ποινικής διαδικασίας. Αν η υπόθεση έχει παραπεμφθεί στο ακροατήριο, το ποινικό δικαστήριο διατάσσει την αναστολή της ποινικής διαδικασίας, σε κάθε άλλη δε περίπτωση την αναστολή διατάσσει το αρμόδιο δικαστικό συμβούλιο. γ) Η αναστολή της προθεσμίας της παραγραφής

“Είναι, δηλαδή, δεδομένον ότι δίχως την επίσημη κρατική απόφαση ότι υπήρξε, πράγματι, απόκρυψη φορολογητέων εισοδημάτων και ότι οφείλεται συγκεκριμένο ποσό φόρου, δεν πληρούνται καν η αντικειμενική πράξη του αδικήματος της φοροδιαφυγής”

και η αναβολή ή αναστολή της ποινικής διαδικασίας διαρκούν μέχρι την οριστικοποίηση της οικείας πράξης της φορολογικής αρχής, λόγω άπρακτης παρόδου της προθεσμίας άσκησης προσφυγής, ή μέχρις ότου καταστεί αμετάκλητη η απόφαση του αρμόδιου διοικητικού δικαστηρίου επί της προσφυγής που ασκήθηκε. δ) Η εκδίκαση των σχετικών υποθέσεων ενώπιον των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων και του Συμβουλίου της Επικρατείας και η έκδοση των σχετικών αποφάσεων γίνονται κατά προτεραιότητα. Η φορολογική αρχή που

εξέδωσε την πράξη ή η γραμματεία του οικείου διοικητικού δικαστηρίου ενημερώνουν αμελλητί τον αρμόδιο εισαγγελέα, αντιστοίχως, για την οριστικοποίηση της πράξης, λόγω μη άσκησης προσφυγής, ή για την έκδοση αμετάκλητης απόφασης του αρμόδιου διοικητικού δικαστηρίου και υποβάλλουν, κατά περίπτωση, υπηρεσιακό αντίγραφο του διοικητικού φακέλου ή της δικογραφίας της υπόθεσης».

2.- Με βάση τα παραπάνω, όταν δεν υπάρχουν, πλέον, οριστικές πράξεις διορθωτικού προσδιορισμού φόρου, που να προσδιορίζουν τη συμπληρωματική υποχρέωση του φορολογουμένου (: δηλ. τα αποκρυπτεά φορολογητέα εισοδήματα), επειδή αυτές ακυρώθηκαν με αμετάκλητες αποφάσεις των Διοικητικών Δικαστηρίων, αυτή δεν μπορεί να εκτιμηθεί/προσδιορισθεί από τα ποινικά Δικαστήρια. Άλλωστε, η ύπαρξη των πράξεων αυτών αποτελεί τυπική προϋπόθεση, αφενός για τον καταλογισμό του φόρου, αφετέρου για την αίτηση της φορολογικής αρχής για την άσκηση ποινικής δίωξης σε βάρος του φορολογουμένου, αλλά και ουσιαστική προϋπόθεση, για την εξαρκής θεμελίωση και την ακριβή στοιχειοθέτηση της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος της απόκρυψης φορολογητέων εισοδημάτων από οποιαδήποτε πηγή, δια της υποβολής ανακριβών δηλώσεων φορολογίας εισοδήματος και ΦΠΑ.

3.- Είναι, δηλαδή, δεδομένον ότι δίχως την επίσημη κρατική απόφαση ότι υπήρξε, πράγματι, απόκρυψη φορολογητέων εισοδημάτων και ότι οφείλεται συγκεκριμένο ποσό φόρου, δεν πληρούται καν η αντικειμενική πράξη του αδικήματος της φοροδιαφυγής, αφού αυτή δεν μπορεί να αντικατασταθεί από πράξη άλλου κρατικού οργάνου (ad hoc: ΣυμβΠλημΑθ 2295/19 ΠΧρ ΞΘ/619, ΤριμΕφΚακΑθ 4874/18 ΠΧρ ΟΑ/457, ΜονΕφΚακΑθ 3602/17 ΠοινΔικ 2018/197, ΜονΕφΚακΑθ 1599/18 ΠΧρ ΞΘ/168, ΤριμΕφΚακΠειρ 143/20 ΠΧρ Ο/453, ΣυμβΠλημΠατρ 162/21 ΠΧρ ΟΑ/466, ΣυμβΠλημΙων 11/21 και ΤριμΕφΚακΚρητ 18/21 σε ΤΝΠ «ΝΟΜΟΣ»).

4.- Ενόψει των προμνημονευθέντων, εάν το σύνολο της οφειλής του φορολογουμένου (φυσικού ή νομικού προσώπου), που περιέχεται αναλυτικώς στις αντίστοιχες Μηνυτήριες Αναφορές της φορολογικής Αρχής, προέρχεται από Οριστική Πράξη Διορθωτικού Προσδιορισμού ΦΠΑ και Φόρου Εισοδήματος και αυτές οι Πράξεις ακυρωθούν είτε με αμετάκλητη απόφαση της Διεύθυνσης Επίλυσης Διαφορών, είτε με αμετάκλητη απόφαση του Διοικητικού Δικαστηρίου, τότε η, ως άνω, αμετάκλητη κρίση της διοικητικής Αρχής, μέσω της ακύρωσης των Οριστικών Πράξεων διορθωτικού προσδιορισμού φόρου από τον Φυσικό, κατά το Σύνταγμα, Δικαστή, ανέτρεψε το τεκμήριο

νομιμότητας αυτών και, έτσι, επήλθε αναδρομική εξαφάνιση αυτών από το νομικό κόσμο, ως απόρροια του ακυρωτικού αποτελέσματος, με συνέπεια να εκλείψει οριστικά το νομικό έρεισμα της διοικητικής βεβαίωσης της φερομένης «φορολογικής παράβασης».

5.- Με άλλα λόγια: Λόγω της αναγνώρισης της ακυρότητας των Οριστικών Πράξεων διορθωτικού προσδιορισμού ΦΠΑ και Φόρου

Εισοδήματος, αυτές (:πράξεις) θεωρούνται σαν να μην έγιναν (ήτοι ως μη εκδοθείσες), οπότε δεν υπάρχουν, πλέον, στοιχεία για τη θεμελίωση και την απόδειξη του εγκλήματος της ανακριβούς δήλωσης και του αναλογούντος, μεταξύ της διαφοράς των δηλωθέντων και ελεγχόμενων εισοδημάτων, φόρου. Επομένως, η ακυρότητα της Οριστικής Πράξης προσδιορισμού φόρου, συνεπάγεται τη μη τέλεση της πράξης της φοροδιαφυγής. ●

«Το ορισμένο του κλητηρίου θεσπίσματος στο αδίκημα της συκοφαντικής δυσφήμισης»

Γεώργιος Βουνίδης
Δικηγόρος Αθηνών

I. Το κλητήριο θέσπισμα, ως εισαγωγικό της δίκης δικόγραφο, κατέχει εξέχουσα θέση μεταξύ των διαδικαστικών εγγράφων, τα οποία συντάσσονται πριν η ποινική δίκη «αλλάξει χέρια»: από αυτά του αρμοδίου εισαγγελέα σε αυτά του δικαστή¹. Η κρισιμότητά του είναι καίρια, καθόσον με αυτό ο κατηγορούμενος γνωρίζει επακριβώς την κατηγορία που καλείται να αντιμετωπίσει, η δε τυχόν ανατροπή επάγεται σοβαρούς δικονομικούς κινδύνους, όπως π.χ. αυτόν της παραγραφής του αξιοποίνου².

Όσον αφορά στο αδίκημα της συκοφαντικής δυσφήμισης (363 ΠΚ), η ακυρότητα του κλητηρίου θεσπίσματος αποτελεί μία από τις πιο συχνά προβεβλημένες «ενστάσεις», ιδίως όσον αφορά στο ορισμένο αυτού κατά το στ. δ' παρ. 1 άρ. 321 ΚΠΔ. Τα Δικαστήρια αντιμετωπίζουν κατά κανόνα απορριπτικά τέτοιες ενστάσεις, υπό την επίκληση της απουσίας πρόκλησης βλάβης σε βάρος του κατηγορουμένου και των δικαιωμάτων του.

“Η απλή αναφορά στο κλητήριο θέσπισμα ενός ισχυρισμού ως ψευδούς δεν αρκεί, όταν δεν είναι αυτονόητο ποιο είναι το αληθές.”

II. Συνήθης στη δικαστηριακή πράξη ήταν η ενσωμάτωση στο κλητήριο θέσπισμα ολόκληρου του φερόμενου ως συκοφαντικού εγγράφου / δημοσιεύματος, χωρίς να διακρίνονται ειδικότερα τα σημεία εκείνα που συνιστούν ψευδείς ισχυρισμούς. Η πρακτική αυτή περιορίστηκε με την υπ' αρ. 4/2005 ΕγκΕισΑΠ³: «Στην περίπτωση που κατά την οποία ο κατηγορούμενος κατηγορείται διά

συκοφαντικής δυσφήμισης που φέρεται τελεσθείσα διά τινός εγγράφου, στο κλητήριο θέσπισμα πρέπει να αναφέρονται τα καίρια και ουσιώδη σημεία αυτού (του εγγράφου) που φέρονται ως ψευδή όλην το περιεχόμενό της». Κατόπιν εξεδόθησαν αρκετές αποφάσεις (πλέον αποτελούν τη μάλλον κρατούσα νομολογιακή τάση), οι οποίες έκριναν άκυρα λόγω αοριστίας κλητήρια θεσπίσματα τα οποία περιελάμβαναν ολόκληρα έγγραφα χωρίς ξεχωριστή μνεία των αποσπασμάτων που η κατηγορούσα αρχή θεωρεί ως συκοφαντικά⁴.

Με την παράθεση του πλήρους σώματος ενός κειμένου και του γενικού του χαρακτηρισμού ως «συκοφαντικού», δεν προκαλείται μόνο η σχετική ακυρότητα του άρ. 175 παρ. 2 ΚΠΔ σε συνδ. με το άρ. 321 ΚΠΔ. Πολύ περισσότερο, προκαλείται απόλυτη ακυρότητα κατ' άρ. 171 παρ. 1 περ. δ' ΚΠΔ σε συνδυασμό με το άρ. 6 παρ. 3 περ. α' ΕΣΔΑ, λόγω παραβίασης του υπερασπιστικού δικαιώματος του κατηγορουμένου, δύναμι του οποίου ο τελευταίος οφείλει να γνωρίζει επακριβώς την κατηγορία ώστε να μπορέσει να την αντικρούσει. Ακόμη το άρ. 6 παρ. 1 Οδηγίας 2012/13/ΕΕ, επιτάσσει «ο ύποπτος ή ο κατηγορούμενος να ενημερώνεται για την αξιόποινη πράξη την οποία φέρεται, ή κατηγορείται, ότι διέπραξε». Η ενημέρωση αυτή είναι άμεση και δεόντως λεπτομερής προκειμένου να διασφαλισθούν ο δίκαιος χαρακτήρας της διαδικασίας και η αποτελεσματική άσκηση των δικαιωμάτων υπεράσπισης του κατηγορουμένου⁵. Η απαίτηση για πλήρη και λεπτομερή πληροφόρηση γίνεται εξάλλου ορατή και στη νομολογία του ΕΔΔΑ⁶. Εξαίρεση στον ως άνω κανόνα μπορεί να αποτελέσει η περίπτωση κατά την οποία από το μικρό μέγεθος του κειμένου προκύπτει σαφώς το ψευδές.

III. Η υποχρεωτική αναγραφή των ψευδών ισχυρισμών αποτέλεσε δικλείδα ασφαλείας στην ανεξέλεγκτη παραπομπή κατηγορουμένων στο ακροατήριο για το αδίκημα της συκοφαντικής δυσφήμισης. Ζήτημα προκύπτει περαιτέρω για το αν θα πρέπει να αναγράφονται στο κλητήριο θέσπισμα και εκείνα τα γεγονότα που ισχύουν πραγματικά, ενάντια δηλαδή στις συκοφαντίες του κατηγορουμένου. Η άποψη αυτή έτυχε κάποιας

¹ Βλ. Μανωλεδάκη, πρόλογος σε Μαργαρίτη / Ζαχαριάδη, Το κλητήριο θέσπισμα, 1996, σελ. 15.

² Σύμφωνα με την κρατούσα στη νομολογία και τη θεωρία άποψη, το χρονικό σημείο έναρξης της κύριας διαδικασίας και συνεπώς η αφετηρία της αναστολής της παραγραφής λόγω επιδικίας, είναι η έγκυρη επίδοση στον κατηγορούμενο έγκυρου κλητηρίου θεσπίσματος ή κλήσης για εμφάνιση στο ακροατήριο – βλ. αναλυτ. Κατσαούνη, ΠοινΔικ 2023, σελ. 153 επ.

³ ΕγκΕισΑΠ Ζύγουρα, 4/2005, ΑρΧΝ 2005, σελ. 848 = Αρμ, 2007, σελ. 1228-1229.

⁴ Μεταξύ άλλων βλ. ΑΠ 1227/2017, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ = ΠοινΔικ, 2019, σελ. 220· ΤριμΠλημΠειρ 3787/2019 ΠοινΧρ 2020, σελ. 750· ΜονΠλημΑθ 1289/2020, ΠοινΧρ 2021, σελ. 131.

⁵ Πρβλ. Αναγνωστόπουλο, Τα δικαιώματα των κατηγορουμένων στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σ. 103.

⁶ Βλ. ενδ. Απόφαση Dallos κατά Ουγγαρίας της 1.3.2001 (αρ. πρφ. 29082/95), § 47.

αποδοχής από την νομολογία⁷, χωρίς όμως να καταστεί ποτέ κρατούσα⁸. Αντιθέτως, η κρατούσα άποψη στη νομολογία θεωρεί ότι η επαρκής και σαφής αναφορά των ψευδών αποτελεί όρο αρκετό για να καταφραθεί το ορισμένο του κλητηρίου θεσπίσματος⁹, ενώ η ανάδειξη των αληθών γεγονότων αποτελεί ζήτημα ουσίας.

Η ως άνω άποψη δεν είναι απόλυτα πειστική, στον βαθμό που το ψεύδος αποτελεί έννοια σε σχέση εξάρτησης με την αλήθεια, από την οποία και αντλεί (σε αντιδιαστολή) το νοηματικό της περιεχόμενο. Οι δύο έννοιες είναι άρρηκτα συνδεδεμένες μεταξύ τους¹⁰. Η απλή αναφορά στο κλητήριο θέσπισμα ενός ισχυρισμού ως ψευδούς δεν αρκεί, όταν δεν είναι αυτονόητο ποιο είναι το αληθές. Τούτο, διότι η αθωότητα του κατηγορουμένου τεκμαίρεται δικονομικά, και επομένως είναι η κατηγορούσα αρχή που πρέπει να υποδείξει ποια είναι η πραγματικότητα, την οποία και παραμόρφωσε ο πρώτος. Σε διαφορετική περίπτωση, ζητείται επί της ουσίας

“Το μεγαλύτερο πρόβλημα προκύπτει ως προς την επαρκή περιγραφή των μέσων τα οποία μετρήθηκε ο ηθικός αυτουργός.”

από τον κατηγορούμενο να αποδείξει την αθωότητά του, κάτι που θέτει ζήτημα ανεπίτρεπτης αντιστροφής του «βάρους απόδειξης» της ποινικής δίκης. Το υπερασπιστικό δικαίωμα βάλλεται, εξάλλου, και από το γεγονός ότι ο κατηγορούμενος δεν μπορεί να αντικρούσει το κατά την κατηγορούσα αρχή «αληθές», ακριβώς διότι δεν αναγράφεται και δεν το

γνωρίζει, πράγμα που τον εξαναγκάζει να το «μαντεύει», ώστε να προετοιμαστεί υπερασπιστικά! Εάν π.χ. ο κατηγορούμενος ισχυρισθεί ότι «το ΔΣ του Συνεταιρισμού Χ δανείζει στα μέλη του τοκογλυφικά με επιτόκιο 30%», τότε η απλή αναφορά στο «τοκογλυφικά» ως συκοφαντία δεν αρκεί κατά τη γνώμη μας. Πολύ περισσότερο, θα πρέπει να προκύπτει το αληθές, δηλαδή πώς υπολόγισε η κατηγορούσα αρχή το επιτόκιο, ώστε αυτό να μην εμπίπτει στα όρια του αδικήματος της τοκογλυφίας. Αντιθέτως, (μόνο) όταν το αληθές προκύπτει αυταπόδεικτα μέσα από τον ψευδή ισχυρισμό (π.χ. «ο Α έδειρε κι έβρισε τον Β»), τότε προφανώς η ξεχωριστή αναγραφή του δεν απαιτείται.

IV. Μία έτερη προβληματική έχει να κάνει με το ορισμένο του κλητηρίου θεσπίσματος, όσον αφορά στον συμμετοχο και ιδίως τον ηθικό αυτουργό. Κατ' άρ. 6 παρ. Οδηγίας 2012/13/ΕΕ, «Λεπτομερή στοιχεία για την κατηγορία, συμπεριλαμβανομένου του νομικού χαρακτηρισμού της αξιόποινης πράξης και του είδους της συμμετοχής του κατηγορουμένου, παρέχονται στον τελευταίο το αργότερο έως ότου γίνει αμετάκλητη η παραπομπή στο ακροατήριο». Επομένως, στο κλητήριο θέσπισμα πρέπει να περιγράφονται οι ειδικότερες πράξεις από τις οποίες προκύπτει η συμμετοχική δράση του ηθικού αυτουργού, ιδίως δε ο τρόπος τέλεσης, τα μέσα (συννοδεία των πραγματικών περιστατικών που τα συγκροτούν¹¹), καθώς και ο «διπλός» δόλος του¹².

Το μεγαλύτερο πρόβλημα προκύπτει ως προς την επαρκή περιγραφή των μέσων τα οποία μετρήθηκε ο ηθικός αυτουργός. Η νομολογία δέχεται ότι οι φράσεις «με πειθώ, φορτικότητα και παραινήσεις», με τις οποίες περιγράφεται ο τρόπος με τον οποίο ο ηθικός αυτουργός προκάλεσε στον φυσικό αυτουργό την απόφαση να διαπράξει ψευδορκία, περιγράφουν την πράξη επαρκώς¹³. Η άποψη αυτή κατά την γνώμη μας δεν είναι ορθή, διότι όλοι οι ως άνω όροι είναι αξιολογικοί και όχι πραγματικοί. Εξαναγκάζεται επομένως ο κατηγορούμενος πάλι να «μαντεύει» ποια είναι τα πραγματικά μέσα που μετρήθηκε για να καταπαίσει τον φυσικό αυτουργό, προετοιμάζοντας με υποθετικά σενάρια την υπεράσπισή του. Συν τοις άλλοις, ο δικαιοκρατικός χαρακτήρας της ποινικής δίκης αμφισβητείται, όταν στην ουσία η μείζονα σκέψη του νομικού συλλογισμού (τι συνιστά ηθική αυτουργία) χρησιμοποιείται και ως ελάσσονα (ως οντολογική βάση της αξιόποινης συμπεριφοράς του δράστη). Ως εκ τούτου, ασφαλώς ορθή κρίνεται εκείνη η μειοψηφική μερίδα της νομολογίας, η οποία επιτάσσει την ειδικότερη αναγραφή των πράξεων του ηθικού αυτουργού¹⁴.

Τυχόν μη αναγραφή των πραγματικών περιστατικών που συγκροτούν την πράξη του ηθικού αυτουργού συνιστά προφανή αοριστία, κατά τρόπο που επάγεται ακυρότητα του κλητηρίου θεσπίσματος.

⁷ ΤριμΠλημΑθ 88293/2009 ΝοΒ 2011, σελ. 134· ΤριμΠλημΑθ 4150/2007 ΝοΒ 2008, σελ. 151.

⁸ Την αντίθεσή του στην άποψη αυτή εκφράζει ο Γραμμένος, Το Κλητήριο Θέσπισμα, 2022, σελ. 117.

⁹ Ενδ. ΑΠ 1227/2017, ΤΝΠ QUALEX = ΠοινΔικ, 2/2019, σελ. 220 επ.· ΑΠ 918/2014, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 1069/2014, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ = ΤΝΠ QUALEX· ΤριμΠλημΠειρ 1422/2021 ΤΝΠ QUALEX = ΠοινΔικ 2022, σελ. 1267 επ.· ΤριμΠλημΑθ 30295/2012, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

¹⁰ Πρβλ. Ζαχαριάδη σε: Μαργαρίτη / Ζαχαριάδη, ό.π., σελ. 123, αναφορικά με το «όμορο» της συκοφαντικής δυσφήμισης αδίκημα, αυτό της ψευδορκίας (224 ΠΚ)· Ζαχαριάδης, Παρατ. σε ΑΠ 1227/2017, Αρμ 2017, σελ. 1568 επ. Έτσι και Παναγιωτάκης, Παρατ. σε ΤριμΠλημΠειρ 1422/2021, ΠοινΔικ 2022, σελ. 1270 επ.

¹¹ Μυλωνόπουλος, ΠΔ ΓενΜ, 2021, σελ. 840.

¹² Πρβλ. Μαργαρίτη σε Μαργαρίτη / Ζαχαριάδη, ό.π. σελ. 136.

¹³ ΑΠ 273/2015 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 1708/2009 ΠοινΔικ 2010, σελ. 650 (περίλ)· ΔιατΕισΕφΑθ 37/2016 ΠοινΧρ 2019, σελ. 65· ΔιατΕισΕφΑθ 549/1998 Υπερ 1999, σελ. 1248.

¹⁴ ΣυμβΑΠ 275/1993, ΠοινΧρ 1993, σελ. 167· ΤριμΠλημΠειρ 3787/2019, ΠοινΧρ 2020, σελ. 750: «Ουδεμία εξειδίκευση υφίσταται στο κλητήριο θέσπισμα όχι μόνο ως προς τις λοιπές κατηγορίες αλλά και ως προς την πράξη της ηθικής αυτουργίας.[...] Άπαντες λοιπόν οι κατηγορούμενοι στερούνται του δικαιώματος να πληροφορηθούν επαρκώς της κατηγορίας, πράγμα που συνεπάγεται την ακυρότητα του κλητηρίου θεσπίσματος».

Η ΠΟΙΝΙΚΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΕΔΔΑ 2023¹

Μία επιγραμματική παρουσίαση των σημαντικότερων αποφάσεων Ιανουαρίου - Μαΐου 2023

Επιμέλεια: Βασίλης Χειρδάρης, Δικηγόρος Αθηνών

Η νομολογία του ΕΔΔΑ τα τελευταία χρόνια έχει επηρεάσει σημαντικά και καθοριστικά τις εθνικές νομολογίες και έχει οδηγήσει σε νομοθετικές αλλαγές τις ευρωπαϊκές χώρες, ώστε να εναρμονιστούν με την ΕΣΔΑ αλλά και με τη νομολογία του Στρασβούργου.

Η χώρα μας και κυρίως τα δικαστήρια καθυστέρησαν αρχικά στην ευθυγράμμισή τους με αυτήν. Αποτέλεσμα να έχομε σωρεία καταδικαστικών αποφάσεων και να επιδικάζονται σημαντικές αποζημιώσεις.

Στο παρόν τεύχος παρουσιάζεται η ποινική νομολογία των μηνών Ιανουαρίου έως και Μαΐου του 2023 του Δικαστηρίου του Στρασβούργου.

ΑΡΘΡΟ 2

1) Ashot Malkhasyan κατά Αρμενίας της 11.10.2022 (αρ. προσφ. 35814/14)

Αναποτελεσματική έρευνα για δολοφονία και αδικαιολόγητη καθυστέρηση της διαδικασίας. Παραβίαση του διαδικαστικού σκέλους του δικαιώματος στη ζωή.

Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε ότι ο πιθανός κύριος ένοχος της δολοφονίας και ορισμένοι από τους μάρτυρες δεν διέμεναν στη Γεωργία αλλά στην Ρωσία. Οι εγκώριες αρχές απέστειλαν, χωρίς εύλογη αιτία, πολύ καθυστερημένα αίτημα νομικής συνδρομής στη Ρωσία και δη δύο χρόνια μετά το συμβάν και έξι μήνες μετά την κοινοποίηση της προσφυγής από το ΕΔΔΑ στην Κυβέρνηση.

Το Δικαστήριο διαπίστωσε παραβίαση της διαδικαστικής πτυχής του δικαιώματος στη ζωή και επιδίκασε 3.000 ευρώ για ηθική βλάβη και 1.500 ευρώ για έξοδα.

2) Budayeva κατά Ουκρανίας της 09.03.2023 (αρ. προσφ. 75485/12)

Αναποτελεσματική έρευνα για το θάνατο οδηγού μοτοσικλέτας. Παραβίαση του διαδικαστικού σκέλους του δικαιώματος στη ζωή.

Το ΕΔΔΑ επιδίκασε στην προσφεύγουσα 6.000 ευρώ για ηθική βλάβη.

3) Ohanjanyan κατά Αρμενίας της 25.04.2023 (αρ. προσφ. 70665/11)

Θάνατος από ηλεκτροπληξία στο στρατό. Αναποτελεσματική έρευνα. Παραβίαση του δικαιώματος στη ζωή. Καταδίκη από ΕΔΔΑ και επιδίκαση 50.000 ευρώ για ηθική βλάβη.

ΑΡΘΡΟ 3

1) R.B. κατά Ουγγαρίας της 19.01.2023 (αρ. προσφ. 48444/18)

Σπάσιμο χεριού της προσφεύγουσας από αστυνομικούς κατά την εισβολή τους στο σπίτι της. Καταδίκη για απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση.

Η προσφεύγουσα πάσχει από ψυχιατρική νόσο. Στις 20 Ιουλίου 2017 κλήθηκε στο σπίτι της ασθενοφόρο. Η προσφεύγουσα αρνήθηκε να ανοίξει στους τραυματιοφορείς. Κλήθηκε η αστυνομία που άνοιξε βίαια την πόρτα. Καθώς η προσφεύγουσα προέβαλε αντίσταση, οι αστυνομικοί την άρπαξαν και της πέρασαν χειροπέδες, στρίβοντας και σπάζοντας το χέρι της. Η υποβληθείσα μήνυσή της σε βάρος των αστυνομικών απορρίφθηκε με την αιτιολογία ότι η χρήση βίας ήταν νόμιμη και αναλογική. Οι αστυνομικοί δεν ελέγχθηκαν ποτέ. Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε παραβίαση τόσο της ουσιαστικής όσο και της διαδικαστικής πτυχής του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ και επιδίκασε 25.000 ευρώ για ηθική βλάβη και 4.500 για έξοδα.

2) Ochigava κατά Γεωργίας της 16.02.2023 (αρ. προσφ. 14142/15)

Συστηματική κακομεταχείριση κρατούμενου με απάνθρωπα βασανιστήρια. Παραβίαση του διαδικαστικού και ουσιαστικού σκέλους του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ.

Καταδίκη από το ΕΔΔΑ και επιδίκαση 20.000 ευρώ για ηθική βλάβη.

3) Babic κατά Κροατίας της 07.03.2023 (αρ. προσφ. 45391/16)

Κακομεταχείριση προσφεύγοντος από αστυνομικούς, ενώ ήταν μεθυσμένος. Καταδίκη για εξευτελιστική μεταχείριση.

⁶ Τις αποφάσεις αυτές μπορείτε να τις αναζητήσετε σε αναλυτική περιληπτική μορφή (και στα ελληνικά) σε www.echr.caselaw.com καθώς και ολόκληρες στον ιστότοπο του ΕΔΔΑ.

Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε παραβίαση του διαδικαστικού και του ουσιαστικού σκέλους του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ και επιδίκασε στον προσφεύγοντα 12.000 ευρώ για ηθική βλάβη και 3.000 ευρώ για έξοδα.

4) **Horion κατά Βελγίου της 05.05.2023 (αρ. προσφ. 37928/20)**

Ισοβίτης δεν διέθετε πραγματική δυνατότητα μετά 44 χρόνια κράτησης να εισαχθεί σε ψυχιατρική μονάδα παρά τις εισηγήσεις ψυχιάτρων. Καταδίκη για απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση.

5) **S.P. κ.α. κατά Ρωσίας της 02.05.2023 (αρ. προσφ. 36463/11 κ.α.)**

Ανοχή του προσωπικού των φυλακών στην άτυπη ιεραρχία μεταξύ κρατουμένων. Εκφοβισμός και βία των ανωτέρων στην ιεραρχία σε βάρος των κατωτέρων. Απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση.

Διαχωρισμός, ταπείνωση και κακοποίηση κρατουμένων από συγκρατούμενους λόγω κατώτερης θέσης τους στην άτυπη μεταξύ τους ιεραρχία, τα οποία γίνονταν ανεκτά από το προσωπικό των φυλακών. Στιγματισμός των προσφευγόντων, ανάθεση «αγγαρειών» και άρνηση βασικών αναγκών, που επιβλήθηκαν με απειλές βίας, περιστασιακή σωματική και σεξουαλική βία που είχε ως αποτέλεσμα το διαρκή φόβο επί σειρά ετών. Αδυναμία των εθνικών αρχών να λάβουν ατομικά μέτρα προστασίας. Έλλειψη κρατικής δράσης για την αντιμετώπιση του συστημικού προβλήματος. Έλλειψη αποτελεσματικής προσφυγής.

Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε ότι η ύπαρξη ιεραρχίας και η τοποθέτηση των προσφευγόντων στο χαμηλότερο επίπεδο αυτής ισοδυναμούσε με απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση και επιδίκασε για ηθική βλάβη 20.000 ευρώ σε καθένα προσφεύγοντα.

6) **A.E. κατά Βουλγαρίας της 23.05.2023 (αριθ. προσφ. 53891/20)**

Μη άσκηση ποινικής δίωξης για ενδοοικογενειακή βία ανήλικης από τον σύντροφό της. Καταδίκη για εξευτελιστική μεταχείριση.

Το ΕΔΔΑ επιδίκασε στην προσφεύγουσα 10.000 ευρώ για ηθική βλάβη και 3.000 ευρώ για έξοδα.

ΑΡΘΡΟ 5

1) **Marciniak κατά Πολωνίας της 02.01.2023 (αρ. προσφ. 52089/18)**

Εξέταση αιτήματος αντικατάστασης προσωρινής κράτησης μετά από ένα μήνα. Υποχρέωση άμεσης εξέτασης αιτήματος. Παραβίαση άρθρου 5 § 4 της ΕΣΔΑ και επιδίκαση 1.600 ευρώ για ηθική βλάβη.

2) **Abuladze κατά Εσθονίας της 24.01.2023 (αρ. προσφ. 12928/20)**

Παράταση της προσωρινής κράτησης για 4,5 χρόνια, εξαιτίας συχνών διακοπών των δικαστικών συνεδριάσεων από κωλύματα συνηγόρων και εισαγγελέα. Παραβίαση του άρθρου 5 § 3 της ΕΣΔΑ.

Το ΕΔΔΑ επιδίκασε 4.500 ευρώ για ηθική βλάβη.

3) **Ayyubzade κατά Αζερμπαϊτζάν της 02.03.2023 (αρ. προσφ. 6180/15)**

Κακομεταχείριση ακτιβιστή σε κατάσταση κράτησης. Αυθαίρετη παράταση της προσωρινής κράτησης του προσφευγόντος πέραν του ενός μηνός. Παραβίαση της προσωπικής ελευθερίας.

4) **Radonjić και Romić κατά Σερβίας της 04.04.2023 (αρ. προσφ. 43674/16)**

Προσωρινή κράτηση διάρκειας 3,5 ετών και μη ταχεία διαδικασία ενώπιον δικαστηρίου για να κριθεί η νομιμότητά της. Καταδίκη για παραβίαση του άρθρου 5 της ΕΣΔΑ.

ΑΡΘΡΟ 6

1) **Jevtic κατά Αυστρίας της 24.01.2023 (αρ. προσφ. 54664/16)**

Παγίδευση της αστυνομίας σε κατηγορούμενο για ναρκωτικά. Παραβίαση της δίκαιης δίκης.

Το περιφερειακό ποινικό δικαστήριο της Βιέννης στις 30 Οκτωβρίου 2015 καταδίκασε τον προσφεύγοντα για παραβίαση του νόμου για τα ναρκωτικά. Το δικαστήριο αναγνώρισε ότι είχε παγιδευτεί παρανόμως από μυστικό αστυνομικό να διαπράξει τα αδικήματα που κατηγορείτο και έτσι μείωσε την ποινή φυλάκισής του κατά έξι μήνες.

Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι η απλή μείωση των ποινής χωρίς τον αποκλεισμό όλων των αποδεικτικών στοιχείων που αποκτήθηκαν ως αποτέλεσμα της αστυνομικής παγίδευσης ήταν ανεπαρκής αποκατάσταση του κατηγορουμένου και διαπίστωσε παραβίαση της δίκαιης δίκης (άρθρο 6 § 1).

2) **Καράνταλης κατά Ελλάδα της 31.01.2023 (αρ. προσφ. 67398/14)**

Απόρριψη ως απαράδεκτης εισαγγελικής αναίρεσης κατά αθωωτικής απόφασης επειδή δεν ασκήθηκε εντός 30 ημερών από την έκδοση της απόφασης αλλά από την καθαρογραφία. Παραβίαση της πρόσβασης σε δικαστήριο.

Κατά το ΕΔΔΑ ο προσφεύγων συμμετείχε στη ποινική διαδικασία ως πολιτικός ενάγων. Ο εισαγγελέας του Ακυρωτικού Δικαστηρίου άσκησε αναίρεση στις 3 Σεπτεμβρίου 2013, κατόπιν αιτήματος του προσφευγόντος που υποβλήθηκε στις 30 Ιουλίου 2013. Λαμβανομένης υπόψη της αναστολής της προθεσμίας κατά τον μήνα Αύγουστο, η αναίρεση ασκήθηκε δώδεκα (12) ημέρες μετά την καταχώριση της καθαρογραμμένης απόφασης στο ειδικό βιβλίο. Ο ΑΠ κήρυξε την αίτηση αναίρεσης απαράδεκτη, λόγω εκπρόθεσμης άσκησής της από τον εισαγγελέα, γιατί σύμφωνα με το σκεπτικό του η προθεσμία αναίρεσης για τον εισαγγελέα των 30 ημερών εκκινούσε από την ημερομηνία έκδοσης της πρωτόδικης απόφασης και όχι από την καταχώριση της καθαρογραμμένης απόφασης στο ειδικό βιβλίο.

Το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ο προσφεύγων υπέστη δυσανάλογη επιβάρυνση κατά την άσκηση του δικαιώματός του πρόσβασης στη δικαιοσύνη. Απορρίπτοντας την αίτηση αναίρεσης, ο Άρειος Πάγος στέρησε από τον προσφεύγοντα το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο.

Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της ΕΣΔΑ και επιδίκασε στον προσφεύγοντα 7.500 ευρώ για ηθική βλάβη

3) Safssafi κατά Κάτω Χωρών της 10.01.2023 (αρ. προσφ. 61125/19)

Απόρριψη αιτήματος κατηγορουμένου να εξεταστούν τρεις σημαντικοί μάρτυρες κατηγορίας. Παραβίαση της δίκαιης δίκης.

Ο προσφεύγων καταδικάστηκε για απάτη, βάσει των καταθέσεων ενός ζευγαριού και ενός μεσίτη. Άσκησε έφεση και ζήτησε να εξεταστούν κατ' αντιπαράσταση οι τρεις μάρτυρες. Το Εφετείο απέρριψε το αίτημα επειδή είχε υποβληθεί εκπρόθεσμα. Διαπίστωσε επίσης ότι οι καταθέσεις των αιτηθέντων μαρτύρων δεν ήταν τα μόνα και καθοριστικά αποδεικτικά στοιχεία, καθώς επιβεβαιώθηκαν και από άλλα αποδεικτικά στοιχεία.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι η κατάθεση των απόντων μαρτύρων ήταν τόσο σημαντική στο βαθμό που ήταν πιθανό να αποβεί καθοριστική για την έκβαση της υπόθεσης. Κατά το ΕΔΔΑ, η έλλειψη δυνατότητας του προσφεύγοντος να εξετάσει κατ' αντιπαράσταση τους μάρτυρες κατηγορίας ή να τους εξετάσει σε οποιοδήποτε στάδιο της διαδικασίας και η έλλειψη αντισταθμιστικών παραγόντων κατέστησε τη δίκη στο σύνολό της μη δίκαιη και διαπίστωσε παραβίαση της δίκαιης δίκης (άρθρο 6 §§ 1 και 3).

4) Majidli κατά Αζερμπαϊτζάν της 16.02.2023 (αρ. προσφ. 7218/13)

Μη αιτιολογημένη καταδικαστική απόφαση που στηρίχθηκε σε κατάθεση αστυνομικού και αγνόησε άλλους αυτόπτες μάρτυρες. Παραβίαση δίκαιης δίκης.

Ποινική καταδίκη του προσφεύγοντος για ενεργή συμμετοχή σε πράξεις που προσέβαλαν τη δημόσια τάξη κατόπιν της συμμετοχής του σε παράνομη ειρηνική διαδήλωση.

Κατά το ΕΔΔΑ από τα έγγραφα της δικογραφίας προέκυψε ότι ο αστυνομικός Ν.Α. ήταν το μοναδικό πρόσωπο μεταξύ πολλών μαρτύρων που εξετάστηκαν στις ακροάσεις του δικαστηρίου, ο οποίος αναγνώρισε τον προσφεύγοντα ως το πρόσωπο που είχε σπάσει ένα παράθυρο. Το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι ποινικές διαδικασίες κατά του προσφεύγοντος, εξεταζόμενες στο σύνολό τους, δεν ήταν σύμφωνες με τις εγγυήσεις δίκαιης ακρόασης.

Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε παραβίαση του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη (άρθρο 6 § 1) και επιδίκασε ποσό 3.600 ευρώ για ηθική βλάβη και έξοδα.

5) Trachuk κατά Ουκρανίας της 02.03.2023 (αρ. προσφ. 24413/13)

Η αποδοχή καταθέσεων, που αποκτήθηκαν μετά από αστυνομική κακομεταχείριση, ως αποδεικτικά στοιχεία κατέστησε τη διαδικασία άδικη, ανεξαρτήτως αν η χρήση τους ήταν καθοριστική για την καταδίκη του κατηγορουμένου.

Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε και παραβίαση των άρθρων 6 § 1 και 3 της ΕΣΔΑ και επιδίκασε στην προσφεύγουσα 15.000 ευρώ για ηθική βλάβη.

6) Γεωργίου κατά Ελλάδας της 14.03.2023 (αρ. προσφ. 57378/18)

Αίτημα κατηγορουμένου για υποβολή προδικαστικού ερωτήματος στο ΔΕΕ. Σιωπηρή απόρριψη χωρίς αιτιολογία. Παραβίαση δίκαιης δίκης.

Ο προσφεύγων διετέλεσε Πρόεδρος της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής. Ασκήθηκε ποινική δίωξη εναντίον του για παράβαση καθήκοντος. Αθωώθηκε πρωτόδικα αλλά καταδικάστηκε στο Εφετείο μετά από έφεση που άσκησε ο Εισαγγελέας. Ασκήθηκε Αναίρεση και εκδικάστηκε στις 16 Μαρτίου 2018. Στο Υπόμνημα που κατέθεσε στις 21 Μαρτίου 2018 στον Άρειο Πάγο υπέβαλε αίτημα για να υποβάλει το Ανώτατο Δικαστήριο προδικαστικό ερώτημα στο ΔΕΕ. Ο ΑΠ απέρριψε την Αναίρεση με την με αριθμ. 977/2018 απόφασή του. Στην απόφαση αυτή, δεν έγινε οιαδήποτε αναφορά στο παραπάνω αίτημα του προσφεύγοντος, ούτε η απόφαση του ΑΠ ανέφερε το κατατεθέν Υπόμνημα.

Κατά το ΕΔΔΑ ο Άρειος Πάγος όφειλε να αιτιολογήσει την άρνησή του να υποβάλει προδικαστικό ερώτημα στο ΔΕΕ. Το Στρασβούργο διαπίστωσε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της ΕΣΔΑ και ζήτησε από την Ελλάδα να διασφαλιστεί, εφόσον ζητηθεί η επανάληψη της διαδικασίας ενώπιον του Αρείου Πάγου ώστε να εξεταστεί η υποβολή του αιτηθέντος προδικαστικού ερωτήματος.

7) Curiat κατά Πολωνίας της 09.03.2023 (αρ. προσφ. 67414/11)

Παράλειψη των ποινικών δικαστηρίων να εξετάσουν βασικούς υπερασπιστικούς ισχυρισμούς του κατηγορουμένου. Παραβίαση της δίκαιης δίκης.

Το Δικαστήριο του Στρασβούργου διαπίστωσε ότι τα εθνικά δικαστήρια παρέλειψαν να εξετάσουν και να αξιολογήσουν συγκεκριμένα και σημαντικά επιχειρήματα του προσφεύγοντος όπως: α) την αμφισβήτηση της αξιοπιστίας της πραγματογνωμοσύνης, β) ότι η καταγγελία από την πρώην σύζυγό του έγινε μόνο μετά το διαζύγιο τους και γ) την θετική γι' αυτόν κατάθεση της μεγάλης του κόρης που αμφισβητούσε τις κατηγορίες εναντίον του.

Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι τα εθνικά Δικαστήρια, παρέλειψαν να εκπληρώσουν μία από τις προϋποθέσεις της δίκαιης δίκης, δηλαδή να αξιολογήσουν και να απαντήσουν επί των βασικών επιχειρημάτων του κατηγορουμένου και να παράσχουν επαρκή αιτιολογία στις αποφάσεις τους. Έτσι διαπίστωσε παραβίαση της δίκαιης δίκης και επιδίκασε 6.000 ευρώ για ηθική βλάβη.

8) Klokou κατά Ουκρανίας της 30.03.2023 (αρ. προσφ. 65513/14)

Έλλειψη επαρκούς χρόνου μελέτης της δικογραφίας. Παραβίαση δίκαιης δίκης.

Τον Σεπτέμβριο του 2012 ασκήθηκε ποινική δίωξη εναντίον του προσφεύγοντος. Μετά την ολοκλήρωση της προδικασίας, ο προσφεύγων και ο δικηγόρος του απέκτησαν πρόσβαση στη δικογραφία, αποτελούμενη από 28 μεγάλους φακέλους που περιείχαν 6.900 σχεδόν σελίδες. Στις 12 Νοεμβρίου 2012, το δικαστήριο του Leninskyg κατόπιν αιτήματος έδωσε στον

προσφεύγοντα και στο δικηγόρο του προθεσμία για να ολοκληρώσουν τη μελέτη της δικογραφίας το αργότερο μέχρι 16 Νοεμβρίου 2012. Στις 15 Νοεμβρίου 2012 ο προσφεύγων άσκησε προσφυγή. Στις 6 Δεκεμβρίου 2012, το Εφετείο την απέρριψε χωρίς ακρόαση.

Το ΕΔΔΑ θεώρησε πως ο αρχικός περιορισμός της προθεσμίας στον προσφεύγοντα και στο δικηγόρο του για μελέτη της δικογραφίας πριν από τη δίκη δεν διορθώθηκε με την πρόσθετη πρόσβασή τους στον φάκελο σε μεταγενέστερο χρόνο. Το Δικαστήριο διαπίστωσε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 και 3 (β) της ΕΣΔΑ.

9) Lalik κατά Πολωνίας της 11.05.2023 (αρ. προσφ. 47834/19)

Ομολογία κατηγορουμένου στην αστυνομική προανάκριση χωρίς να ενημερωθεί για τα δικαιώματά του και χωρίς παρουσία δικηγόρου. Καταδίκη για παραβίαση δίκαιης δίκης.

ΑΡΘΡΟ 6 παρ.2

Σαββαΐδου κατά Ελλάδα της 31.1.2023 (αρ. προσφ. 58715/15)

Δηλώσεις Κυβερνητικής εκπροσώπου για ενοχή κατηγορουμένης πριν ολοκληρωθούν οι ποινικές διαδικασίες. Παραβίαση του τεκμηρίου της αθωότητας.

Η προσφεύγουσα ήταν Γενική Γραμματέας Δημοσίων Εσόδων του Υπουργείου Οικονομικών. Στις 22.10.2015, κατόπιν απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου, λόγω της δήθεν εμπλοκής της σε διερευνώμενες από την ποινική δικαιοσύνη πράξεις και της παραπομπής της στο ποινικό δικαστήριο, αποπέμφθηκε από την ως άνω θέση.

Την ίδια ημέρα και ενώ εκκρεμούσαν ενώπιον των αρμοδίων ποινικών δικαιοδοτικών αρχών δύο ποινικές υποθέσεις σε βάρος της η τότε κυβερνητική εκπρόσωπος εξερχόμενη του Υπουργικού Συμβουλίου προέβη στην ακόλουθη δημόσια δήλωση:

«Το Υπουργικό Συμβούλιο ομοφώνως έκανε αποδεκτή την εισήγηση του υπουργού Οικονομικών για να παυθεί η κ. Σαββαΐδου. Όπως αντιλαμβανόμαστε όλοι ... δεν μπορεί να γίνει αποδεκτό για τους δημόσιους λειτουργούς να λειτουργούν ενάντια στο δημόσιο συμφέρον και να ευνοούν συγκεκριμένες επιχειρήσεις ...».

Την ίδια μέρα, η προσφεύγουσα προέβη σε δημόσια δήλωση με την οποία ισχυρίστηκε ότι ενεργούσε πάντοτε με γνώμονα το δημόσιο συμφέρον και στο πλαίσιο του νόμου και των αρμοδιοτήτων της.

Στη συνέχεια η ίδια κυβερνητική εκπρόσωπος απαντώντας προέβη και σε δεύτερη δημόσια δήλωση: «Δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι οι δημόσιοι λειτουργοί ενεργούν ενάντια στο δημόσιο συμφέρον και συμβάλλουν στην ανάπτυξη ορισμένων επιχειρήσεων .. και αποτέλεσαν τον πυρήνα της διαφθοράς ...».

Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι οι επίμαχες δηλώσεις παραβίασαν το τεκμήριο της αθωότητας της προσφεύγουσας καθώς δόθηκαν από κυβερνητική εκπρόσωπο δηλ. από ανώτατη εκπρόσωπο

του Κράτους, η οποία είχε μία αυξημένη δέσμευση λόγω της θέσης της για σεβασμό του τεκμηρίου της αθωότητας, και μάλιστα ενώ εκκρεμούσαν ποινικές διώξεις σε βάρος της προσφεύγουσας. Επιπλέον, ο τρόπος της διατύπωσης των δηλώσεων, ήτοι χωρίς καμία επιφύλαξη, δημιούργησαν την εντύπωση ότι η προσφεύγουσα ενεπλάκη σε πράξεις αντίθετες προς το δημόσιο συμφέρον και ότι είχε σχέσεις με τη διαφθορά. Οι επίμαχες δηλώσεις μπορούσαν να επηρεάσουν την ποινική διαδικασία που διενεργούνταν σε βάρος της. Δεδομένου δε, ότι έλαβαν χώρα κατά τη έξοδο της Κυβερνητικής εκπροσώπου από το Υπουργικό Συμβούλιο δημιουργήθηκε στο κοινό η εντύπωση ότι αντικατόπτριζαν τις θέσεις της ίδιας της Κυβέρνησης.

Το ΕΔΔΑ έκρινε επίσης ότι δεν προβλεπόταν από το εθνικό δίκαιο κάποιο αποτελεσματικό ένδικο βοήθημα με το οποίο θα μπορούσε η προσφεύγουσα να παραπονεθεί για την παραβίαση του τεκμηρίου αθωότητάς της και διαπίστωσε παραβίαση του τεκμηρίου της αθωότητας (άρθρο 6 § 2) και της μη ύπαρξης αποτελεσματικού ενδίκου μέσου (άρθρο 13) και επιδίκασε 6.000 ευρώ για ηθική βλάβη και έξοδα.

ΑΡΘΡΟ 8

1) Svetova κ.α. κατά Ρωσίας της 24.01.2023 (αρ. προσφ. 54714/17)

Η αδικαιολόγητη έρευνα σε κατοικία και κατάσχεση προσωπικών αντικειμένων παραβίασε το δικαίωμα σεβασμού της κατοικίας.

2) Tyurin κ.α. κατά Ρωσίας της 09.02.2023 (αρ. προσφ. 32695/14 κ.α.)

Η μόνιμη παρακολούθηση κρατουμένων με κάμερες στα κελιά τους συνιστά παραβίαση του σεβασμού της ιδιωτικής ζωής.

3) Karatay κατά Τουρκίας της 07.03.2023 (αρ. προσφ. 28377/11)

Η ανάγνωση της επιστολής κρατουμένου προς το δικηγόρο του από τις σωφρονιστικές αρχές παραβίασε το δικαίωμά του σε σεβασμό της αλληλογραφίας.

4) Deltuva κατά Λιθουανίας της 21.03.2023 (αρ. προσφ. 38144/20)

Ο περιορισμός των επισκέψεων συζύγου και κόρης σε κρατούμενο με την αιτιολογία να μην παρεμποδιστεί η ποινική έρευνα παραβίασε το σεβασμό της οικογενειακής ζωής.

5) Nepromnyashchiy κ.α. κατά Ρωσίας της 30/05/2023 (αριθ. προσφ. 39954/09 και 3465/17)

Οι ομοφοβικές δηλώσεις πολιτικών και η αποτυχία του κράτους να προστατέψει τα δικαιώματα της κοινότητας ΛΟΑΤΚΙ παραβίασαν το δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής ζωής.

Το ΕΔΔΑ επιδίκασε 7.500 ευρώ σε κάθε προσφεύγοντα για ηθική βλάβη και 7.384 ευρώ για δικαστικά έξοδα.

ΑΡΘΡΟ 10

1) Ekayev κατά Ρωσίας της 10.01.2023 (αρ. προσφ. 29396/15)

Καταδίκη δημοσιογράφου για άρθρο που χαρακτήριζε δικαστή «μικροπρεπή τύραννο». Η φράση συνιστούσε αξιολογική κρίση. Παραβίαση της ελευθερίας της έκφρασης.

Ο προσφεύγων είναι δημοσιογράφος, δικηγόρος και υπερασπιστής ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Είχε δημοσιεύσει αρκετά άρθρα που κατήγγειλαν υποτιθέμενη διαφθορά των δικαστών του Περιφερειακού Δικαστηρίου Tver. Τον Οκτώβρη του 2011 ο προσφεύγων δημοσίευσε ένα άρθρο σχετικά με έναν δικαστή του δικαστηρίου αυτού υπό τον τίτλο «μικροπρεπή τύραννος ο δικαστής Α.».

Ο προσφεύγων καταδικάστηκε αμετάκλητα για περιφρόνηση του δικαστηρίου σε πρόστιμο 100.000 ρωσικά ρούβλια και σε καταβολή 1.000.000 ρούβλια για ηθική βλάβη στο δικαστή Α. Σύμφωνα με το ΕΔΔΑ το θέμα που έθιξε ο προσφεύγων ήταν δημοσίου ενδιαφέροντος, και η έκφραση που χρησιμοποίησε αποτελούσε αξιολογική κρίση. Τα εθνικά δικαστήρια δεν έλαβαν καθόλου υπόψη το πλαίσιο εντός του οποίου πραγματοποιήθηκε η δημοσίευση και δεν εξέτασαν αν επρόκειτο για ζήτημα δημοσίου συμφέροντος. Επιπλέον, το ποσό της ηθικής βλάβης που επιδικάστηκε να καταβληθεί από τον προσφεύγοντα στον δικαστή Α. ήταν ασυνήθιστα υψηλό.

Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε παραβίαση της ελευθερίας της έκφρασης (άρθρο 10 της ΕΣΔΑ) και επιδίκασε 13.000 ευρώ για αποζημίωση και 7.500 για ηθική βλάβη.

2) Aliyev κατά Αζερμπαϊτζάν της 02.02.2023 (αρ. προσφ. 34717/10 και 8791/11)

Δύο καταδίκες σε φυλάκιση δημοσιογράφου για δυσφημιστικά άρθρα. Δυσανάλογες κυρώσεις. Παραβίαση της ελευθερίας της έκφρασης.

Στην πρώτη υπόθεση, ο προσφεύγων καταδικάστηκε για το αδίκημα της συκοφαντικής δυσφήμισης και του επιβλήθηκε ποινή φυλάκισης τριών μηνών επειδή δημοσίευσε αρκετά δυσφημιστικά άρθρα για πρόεδρο ΜΚΟ. Στη δεύτερη υπόθεση, ο προσφεύγων δημοσίευσε επίσης μια σειρά τριών άρθρων σχετικά με τις φερόμενες ως διεφθαρμένες δραστηριότητες αξιωματικών των ενόπλων δυνάμεων. Τα θιγόμενα από τα άρθρα πρόσωπα κινήθηκαν εναντίον του υποβάλλοντάς μίνυση. Ο προσφεύγων καταδικάστηκε αμετάκλητα για συκοφαντική δυσφήμιση.

Το Δικαστήριο του Στρασβούργου έκρινε ότι οι ποινικές κυρώσεις που επιβλήθηκαν στον προσφεύγοντα ήταν δυσανάλογες προς τον επιδιωκόμενο θεμιτό σκοπό, δεδομένου ότι επιβλήθηκαν ποινές φυλάκισης, ενώ μπορούσαν να επιβληθούν ηπιότερες ποινές, όπως πρόστιμο ή κοινωφελής εργασία.

Συνεπώς, τα εγχώρια δικαστήρια υπερέβησαν αυτό που θα ισοδυναμούσε με «αναγκαίους» περιορισμούς στην ελευθερία έκφρασης του προσφεύγοντος.

Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε παραβιάσεις της ελευθερίας της έκφρασης και επιδίκασε 2.500 ευρώ για ηθική βλάβη και 1.500 ευρώ για έξοδα.

3) Chkhartishvili κατά Γεωργίας της 11.05.2023 (αριθ. προσφ. 31349/20)

Κράτηση 8 ημερών διαδηλωτή επειδή έριξε φασόλια σε αστυνομικούς σε διαδήλωση. Καταδίκη για παραβίαση των ελευθεριών της έκφρασης και του συνέρχεσθαι.

Επιδίκαση ποσού 1.200 ευρώ για ηθική βλάβη.

ΠΡΩΤΟ ΠΡΟΣΘΕΤΟ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ

ΑΡΘΡΟ Ι

Korotiyuk κατά Ουκρανίας της 19.01.2023 (αρ. προσφ. 74663/17)

Αναποτελεσματική ποινική έρευνα για παραβίαση πνευματικών δικαιωμάτων συγγραφέα στο διαδίκτυο. Παραβίαση σεβασμού της περιουσίας.

Η προσφεύγουσα είναι συγγραφέας βιβλίου το οποίο ήταν διαθέσιμο για παράνομο κατέβασμα στο Διαδίκτυο. Χωρίς τη συγκατάθεσή της, αντίγραφο του βιβλίου διατέθηκε για λήψη έναντι πληρωμής σε έναν ιστότοπο. Υπέβαλε μήνυση ζητώντας την άσκηση ποινικής δίωξης για εκ προθέσεως προσβολή του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας.

Μετά από έρευνες των εθνικών αρχών, τελικά δεν κατέστη δυνατό να βρεθεί ο υπεύθυνος που ανάρτησε το βιβλίο στο διαδίκτυο και λάμβανε πληρωμή από το παράνομο «κατέβασμα» του.

Το Δικαστήριο παρατήρησε ότι οι προσπάθειες της προσφεύγουσας να εντοπίσει τα πρόσωπα ή τις οντότητες που έστησαν το σύστημα των παράνομων μεταφορτώσεων απέβησαν άκαρπες. Επίσης, μολονότι οι διαφορές πνευματικής ιδιοκτησίας έχουν εν γένει αστική φύση, υπό τις ειδικές περιστάσεις της υπό κρίση υπόθεσης, η οποία αφορούσε προβαλλόμενο ποινικό αδίκημα, το εναγόμενο κράτος είχε θετική υποχρέωση, δυνάμει του άρθρου Ι του ΠΠΠ, να διεξαγάγει αποτελεσματική ποινική έρευνα. Η προσφεύγουσα προσδιόρισε συγκεκριμένα μέτρα τα οποία θα μπορούσαν να οδηγήσουν στον εντοπισμό των δραστών και δεν απαίτησε από τις αρχές να προβούν σε έρευνα με μέτρα μεγάλης κλίμακας τα οποία θα ήταν δυσανάλογα προς τη σοβαρότητα του προβαλλόμενου αδικήματος.

Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε παραβίαση του άρθρου Ι του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ.

novacriminalia

Περιοδική Έκδοση της Ένωσης Ελλήνων Ποινικολόγων

Διεύθυνση: Η. Αναγνωστόπουλος

Συντακτική Επιτροπή: Ι. Αναστασοπούλου, Ν. Βιτώρος, Π. Κουρελέας, Π. Πανταζής, Β. Πετρόπουλος

Καλλιτεχνική επιμέλεια, σελιδοποίηση: Ίνα Μελέγκογλου

© Ένωση Ελλήνων Ποινικολόγων

Εμμανουήλ Μπενάκη 24, 106 78 Αθήνα

T.: 210 3820125, 6944506619

F.: 210 3820112

E-mail: hcba@otenet.gr

http://www.hcba.gr

